

Rapport
1/2013

**Til, fra og mellom
inntektssikringsordninger
– før og etter NAV**

Elisabeth Fevang
Simen Markussen
Knut Røed

*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Rapport 1/2013

Til, fra og mellom inntektssikringsordninger – før og etter NAV

Elisabeth Fevang
Simen Markussen
Knut Røed

Sammendrag: Rapporten studerer hvorvidt NAV-reformen førte til endringer i NAV-brukeres bevegelser innen og mellom ulike inntektssikringsordninger.

Nøkkelord: NAV-reform, trygdeforløp, inntektssikringsordninger

Kontakt: www.frisch.uio.no

Rapport fra prosjektet "Effektevaluering av NAV-reformen: Arbeidsretting" (internt prosjektnummer 1122), finansiert av Norges Forskningsråd (NFR-prosjekt nr. 179326/S20)

* Takk til NAV og SSB for tilgjengeliggjøring av registerdata, samt Norges Forskningsråd for finansiering av studien.

ISBN 978-82-7988-147-6
ISSN 1501-9721

Til, fra og mellom inntektssikringsordninger- før og etter NAV¹

Elisabeth Fevang, Simen Markussen, Knut Røed, Frischsenteret.²

1 Innledning

Sammenslåing av Aetat, trygdeetaten og kommunale sosialtjenester (NAV-reformen) ble vedtatt av Stortinget i mai 2005. De første NAV-kontorene ble etablert i 2006 og de siste kontorene ble åpnet i 2011. Et av formålene med NAV-reformen var å få flere i arbeid og færre på stønad. En annen intensjon bak reformen var å gi et bedre tilbud til personer som har vært såkalte «kasteballer», sendt mellom tidligere Aetat, trygdeetaten og det kommunale sosialkontoret.

Foreløpige resultater fra effektevalueringen viser ingen tegn til at målsettingen om å få flere i arbeid og færre på stønad er nådd. Schreiner og Markussen (2012) viser at trygdeklienter i mindre grad enn før reformen gjør overgang til jobb, utdanning eller uføretrygd. Resultatene fra Schreiner og Markussen (2012) bygger på registerdata t.o.m. 2008, noe som innebærer at det er kun de kommunene som startet tidlig med NAV-reformen som ble evaluert, og det er kun kortsiktige virkninger av reformen som ble fanget opp. Etterhvert som nyere data blir tilgjengelig vil vi være i stand til å se på mer langsiktige virkninger av reformen. Fra Frischsenterets side vil en slik evaluering trolig foreligge i løpet av 2013.

Denne rapporten vil beskrive forløp som bruker av NAV (tidligere arbeidskontoret, trygdekontoret eller sosialkontoret) i Norge. Det betyr at vi følger personer fra de dukker opp på arbeidskontoret, trygdekontoret, sosialkontoret eller NAV og frem til de ikke lenger er NAV-brukere eller avslutter forløpet med varig uførepensjon. Rapporten er tenkt som et supplement til effektevalueringen av NAV-reformen og vil forsøke å belyse spørsmål som lett utelates i en rendyrket effektevaluering med fokus på kausalitet og «harde» utfall. Rapporten er i stedet mer beskrivende i sin natur og forsøker å avdekke hvorvidt strukturelle trekk ved trygde- og sosialhjelpsforløp har endret seg i kjølvannet av reformen. Fevang m.fl. (2004)

---

¹Denne rapporten er utarbeidet som en del av den forskningsbaserte evalueringen av NAV-reformen (Frischsenterets prosjekt nr 1122) finansiert av Norges Forskningsråd og ledet/koordinert fra Rokkansenteret. Rapporten er basert på administrative data tilgjengeliggjort for forskning av Statistisk Sentralbyrå.

²elisabeth.fevang@frisch.uio.no, simen.markussen@frisch.uio.no, knut.roed@frisch.uio.no

beskrev slike forløp for perioden fram til år 2000 og denne rapporten vil være en videreføring av dette arbeidet med utvidelse av dataperioden til 2010.

Denne rapporten har følgelig ikke som mål å finne effekter av reformen på brukernes utfall i arbeidsmarkedet. Det vi vil konsentrere oss om er hva som skjer i *løpet av* en periode som bruker av NAV. Gjennomgående gjør vi dette ved å studere ulike nøkkeltall for kommuner med tidlig og sen gjennomføring av NAV-reformen, før reformen ble gjennomført noe sted og etter reformen var gjennomført i noen kommuner men ikke alle.

Hva skulle vi så forvente å finne av endringer som følge av NAV-reformen? Vi har valgt å fokusere på fem ulike spørsmål:

- Ble *innstrømmingen* til NAV endret som følge av reformen, f.eks. som følge av økt saksbehandlingstid?
- Ble *ustrømmingen* fra NAV endret som følge av reformen, f.eks. ved at kontoret tilbød bedre eller dårligere tjenester?
- Ble det flere *bevegelser "på tvers"* i systemet, f.eks. flere ledige og sosialhjelpsmottakere som er innom arbeidsrettede tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne?
- Var det flere eller færre brukere som opplevde "*hull*" i *stønadmottak* som følge av at tidligere atskilte etater nå er samlet under felles tak
- Førte reformen til at flere gikk *fra kommunale til statlige ytelser*, siden dette både gir økt stønad til den enkelte og reduserer kommunale utgifter?

I lys av den offentlige debatten rundt NAV-reformen kunne vi også forvente å se økt ventetid og flere stønadshull. Spørsmålet om endret ventetid dekker vi (foreløpig) kun for dagpengemottakere.

En ikke ubetydelig komplikasjon som raskt melder seg er *når* NAV-reformen egentlig ble gjennomført eller *hva* som egentlig menes med NAV-reformen. I denne rapporten tenker vi primært på NAV-reformen som opprettelsen av et NAV-kontor, altså at personer bosatt i et område eksponeres for NAV-reformen i det de ikke lenger skal forholde seg til Aetat, trygdekontor eller sosialkontor men til et NAV-kontor. Selv om dette kanskje virker tilforlatelig er det ikke uten problemer. Det er vanskelig å tenke seg at utrulling av NAV i store deler av landet ikke påvirker arbeidet der kontoret ennå ikke er opprettet. Videre ble det

etablert fellestjenester innad i NAV som også fikk betydning for kommuner der NAV-kontoret ennå ikke var etablert, så som de såkalte «forvaltningsenhetene» etablert i 2008.

NAV tilbyr mange tjenester og en stor andel av Norges befolkning er i kontakt med NAV i løpet av et år. Vi vil imidlertid fokusere på brukere som er i mer varig kontakt med NAV og ut fra dette har vi valgt følgende grupper: sosialhjelpsmottakere, ledige med og uten dagpenger, ordinære tiltaksdeltakere, personer som mottar arbeidsavklaringspenger (tidligere attføringspenger, rehabiliteringspenger, og tidsbegrenset uførestønad) og personer som deltar i tiltak for folk med nedsatt arbeidsevne. For å definere en periode som NAV-bruker må vi lage kriterier for start og slutt av forløp. I dataene observerer vi at mange går inn og ut av NAV-systemet med få måneders mellomrom. Vi mener det vil være rimelig å anta at slike observasjoner springer ut av det samme underliggende stønadsbehovet, og dermed tilhører samme «forløp». Hvis ikke hadde vi fått inntrykk av at det er mange korte forløp i Norge. Vi har derfor valgt å sette relativt strenge inngangs- og utgangskriterier for start og stopp; en person må ha vært utenfor NAV-systemet i minst tolv måneder for at det skal defineres som start og tilsvarende må det være minst tolv måneder opphør i etterkant for at det skal defineres som slutt. Vi vil likevel være opptatt av å beskrive forekomsten av midlertidige opphold i eventuelle stønader innenfor slike forløp.

Våre funn viser at det har skjedd store endringer over tid når det gjelder innstrømning til trygd/sosialhjelp, men det ser ikke ut til at NAV-reformen har hatt stor innvirkning. Tilsvarende ser vi når det gjelder kasteballsproblematikk; hvor stor andel som går fra kommunal sosialhjelp til statlige ytelser endres over tid, men det er ikke store forskjeller mellom de som startet NAV-reformen tidlig og de som startet sent.

Satt litt på spissen: Fra våre data er det ikke lett å gjette seg til hvilke kommuner som har gjennomført NAV-reformen og hvilke som ikke har det. Mulige tolkninger av dette funnet er enten at NAV-reformen faktisk har hatt liten betydning for brukernes stønadsforløp eller at eventuelle effekter er knyttet til den bredere samordningsprosessen som har pågått parallelt innenfor hele arbeids- og velferdsområdet, slik at åpningen av selve NAV-kontorene har hatt underordnet betydning.

Som tidligere nevnt vil vi ikke, i denne rapporten, gjøre noe stort forsøk på å evaluere effekten av NAV-reformen. Allikevel finner vi indikasjoner på at målsettingen om å få flere i arbeid og færre på stønad ikke er nådd: det er færre som kommer seg ut av trygd/sosialhjelp der hvor NAV-reformen har blitt innført og det er en lavere andel som kommer ut i jobb.

Hvorvidt dette er å anse som kausale virkninger av NAV-reformen kommer vi imidlertid tilbake til i effektevalueringen.

2 Datagrunnlaget

Datagrunnlaget for denne rapporten er opplysninger fra administrative registre. Disse registrene bestyres av ulike offentlige etater. Til denne rapporten har vi brukt opplysninger fra NAV og Skatteetaten. Opplysningene blir overlevert til SSB. Her blir dataene i noen grad bearbeidet. I tillegg krypteres direkte identifiserbare kjennetegn (fødselsnummer) før dataene blir utlevert til Frischsenteret. Ved Frischsenteret kobles så de ulike opplysningene sammen ved hjelp av dette krypterte identifikasjonsnummeret; trygde- og sosialhjelpsopplysninger kobles med individopplysninger som alder, kjønn, utdanning, osv. For å se på utfallet av et forløp kobles det også til informasjon om inntekt.

Registerdataene som brukes i denne rapporten inneholder informasjon for perioden 1992-2010, slik at vi kan konstruere individuelle arbeidsmarkeds og trygdehistorier for samme periode. Vi ønsker å finne ut når en periode som NAV-bruker starter og når den slutter. For å sjekke om et opphør av mottak av en ytelse er midlertidig eller varig trenger vi en kontrollperiode både i forkant og etterkant av et forløp, dette innebærer at tidligste start på et forløp er januar 1993 og seneste slutt er desember 2009. Aldersbegrensning i rapporten er 17-61 år

2.1 Viktige begreper og definisjoner

Siden mange er hyppig inn og ut av ulike NAV-ordninger ønsker vi ikke å definere ethvert opphør som slutt på en periode som NAV-bruker. Eksempelvis er det ikke uvanlig å ha opphør av ytelse på to-tre måneder. En mulig årsak til dette er at personer forsøker å finne seg jobb på egen hånd uten støtte fra NAV, men gir opp etter kort tid, en annen årsak kan være forsinkelser i forbindelse med utbetaling av stønader. Hvis alle slike opphør ble tolket som en slutt på et forløp som NAV-bruker hadde vi fått svært mange korte stønadsforløp og grovt undervurdert varigheten av de problemene som forårsaker stønadsbehov. Som en konsekvens av dette har vi valgt å tolke stønadsperioder med mindre enn 12 måneders mellomrom som tilhørende samme forløp. I et forløp som NAV-bruker inkluderer vi også ordinært ledige selv om de ikke mottar dagpenger, Vi ser på følgende midlertidige tilstander:

1. Sosialhjelp³
2. Ordinært ledig/ordinære tiltaksdeltakere
3. Arbeidsavklaringspenger (AAP)⁴
4. Tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne⁵

Tilstand 1 og 3 (sosialhjelp og AAP) er per definisjon en ytelse, mens tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne (tilstand 4) og ordinære tiltaksdeltakere (del av tilstand 2) normalt vil utløse en ytelse. For tiltaksdeltakere har vi imidlertid ikke mulighet til å skille ut de som faktisk får en ytelse. Når det gjelder ordinært ledige, dvs. de som er helt ledige eller delvis ledige, inkluderer vi både de som mottar dagpenger og de som ikke gjør det.

Tilstandene er gjort gjensidig utelukkende ved at tilstanden med høyest nummer gis prioritet. Dette innebærer at en person som deltar på tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne (tilstand 4) samtidig som han/hun mottar AAP grupperes i tilstand 4. Det samme er tilfelle om en person mottar flere ytelser samtidig; mottar man AAP samtidig med sosialhjelp tilhører man tilstand 3.

Start på forløp defineres slik:

- En person er i en gitt måned i en midlertidig tilstand, dvs. i en av tilstandene 1-4
- Personen har ikke vært i tilstand 1-4 i noen av de 12 forutgående månedene
- Personen har heller ikke vært på uføretrygd i noen av de 12 forutgående månedene

Slutt på forløp defineres slik:

- Opphør av tilstand 1-4 i minst 12 måneder

Vi skiller mellom følgende utfall av forløp

1. Jobb med yrkesinntekt over 1,5G uten uføretrygd
2. Gradert ufør i kombinasjon med jobb, dvs. yrkesinntekt over 0,75 G
3. 100% ufør eller gradert uføretrygd uten jobb
4. Utdanning (uten trygd og sosialhjelp)

---

³ Kvalifiseringsstønad er ikke inkludert i denne analysen. Årsaken er at de data tilgjengelig for dette prosjektet holder svært lav kvalitet både hva angår antall mottakere av slik stønad og spesielt hva gjelder dateringer for mottak av kvalifiseringsstønad. De stedene der er spesielt relevant har vi likevel gjort et forsøk på å studere betydningen av kvalifiseringsstønad ved å inkludere denne i analysen gruppert som sosialhjelp. Ingen av de funnene i denne rapporten ser ut til å hvile dette.

⁴Før 1.mars 2010 tilsvarende dette personer med rehabiliterings-, atferingspenger og tidsbegrenset uførestønad.

⁵Unntatt varig vernede tiltak, ventefase/kartlegging for tiltak

5. Død
6. Utvandret
7. Utenfor arbeidsstyrken uten trygd og sosialhjelp

For å avdekke utfallet av et forløp sjekker vi om vedkommende har hatt yrkesinntekt det påfølgende året. Inntekt blir imidlertid kun oppgitt per kalenderår, noe som innebærer at vi kan bruke årsopplysninger direkte kun for de som avslutter et forløp i desember. For de som avslutter et forløp januar-november bruker vi inntektsopplysninger både for inneværende år og neste år. Vi antar at all inntekt er opptjent etter slutt på forløpet og ser dermed bort fra at enkelte kan tjene noe i kombinasjon med trygd/sosialhjelp. Hvis en person avslutter et forløp i januar 2005 vil inntekt neste 12 måneder være lik inntekten i 2005+1/12 av inntekten i 2006, avsluttes et forløp i juni 2005 vil inntekt neste 12 måneder være inntekten i 2005 + 6/12 av inntekten i 2005. Hvis en person fyller 62 år avsluttes (sensureres) forløpet uten overgang.

Vi har data for perioden 1992-2010, noe som betyr at tidligste forløpsstart er januar 1993 og seneste slutt på forløp er desember 2009.

I mange av tabellene og figurene i rapportene grupperer vi et forløp ut fra hva som kan antas å være den utløsende årsaken til at et forløp startet. Vi skiller mellom følgende:

- Ledighetsproblem (tilstand 2)
- Helseproblem (tilstand 3 og 4)
- Sosialproblem (tilstand 1)

I tillegg skiller vi ofte ut langtidsforløp og definerer det som forløp som varer mer enn 5 måneder.

Mange av avgrensningene som presenteres her er de samme som i Fevang m.fl. (2004), men det er også visse forskjeller. For eksempel har vi ikke inkludert sykepengene og utfallene av et forløp er noe mer detaljerte.

2.2 Forløp i perioden 1993-2010

Tabell 2.1 viser at det i perioden 1993-2010 ble startet 2,8 millioner forløp fordelt på 1,7 millioner personer, noe som utgjør i overkant av 40% (tall ikke vist i tabellen) av alle personer bosatt i Norge i den aktuelle aldersgruppen. Siden vi har en relativt streng definisjon av hva

som karakteriseres som et nytt forløp har flesteparten (58%) av personene kun ett forløp, 26% har to forløp og 15% har tre forløp eller flere.

	Antall
Månedsobservasjoner	43.596.389
Forløp	2.832.944
Individer	1.713.526
Andel (i %) med:	
1 forløp	57,7
2 forløp	26,1
3 forløp	11,1
4 forløp	4,2

3. Innstrømning og varighet av forløp

I dette kapittelet ser vi først på kjennetegn ved forløp som ble avsluttet i 2009 (kapittel 3.1). En fordel med å basere statistikken på forløp som enten påbegynnes eller avsluttes i et gitt tidsrom (strømmen inn eller ut) er at vi da får tatt utgangspunkt i et materiale som er representativt for alle forløp. Hadde vi i stedet vist statistikk over pågående forløp (beholdningen), ville lange forløp blitt overrepresentert i materialet. Senere (kapittel 3.2) presenterer vi figurer som viser utvikling i påbegynte forløp over tid.

3.1 Beskrivelse av forløp som ble avsluttet i 2009

Siden mange personer har relativt lange perioder som NAV-bruker er vi avhengig av å ha opplysninger over mange år for å få et komplett bilde av hvordan personer beveger seg i systemet før de gjør en endelig overgang ut av midlertidige NAV-ordninger. Siden 2009 er siste året vi kan se på avsluttede forløp vil vi se nærmere på hva som kjennetegner forløp avsluttet i dette året.

Vi skiller mellom tre typer inngangsmåter; ledighetsproblem, helseproblem og sosialproblem. Tabell 3.1 viser at det er store forskjeller mellom de ulike typene forløp. Blant de som starter med ledighet er det flest menn (58%), mens det er flest kvinner blant de som starter helseforløp og sosialhjelpsforløp (hhv. 60% og 54%). Tabellen viser også at det er mange som kombinerer ulike typer forløp, spesielt blant de som starter med sosialhjelp hvor hele 45% er innom ledighet eller helserelevante tilstander.

I gruppen som starter med et helseproblem er det 85% som har oppbrukte sykepengere rettigheter, dvs. at de først har vært gjennom en periode med sykemelding før de går over på arbeidsavklaringspenger og/eller på tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne. Det er stor forskjell i varighet blant de ulike typer forløp, helserelaterte forløp varer klart lengst (gjennomsnitt 35 måneder), mens sosialhjelpsforløp og ledighetsforløp varer gjennomsnittlig hhv. 29 og 12 måneder. Personer som starter med et helseproblem er eldre og har lengre yrkeserfaring enn de som starter med et ledighets- eller sosialproblem.

De fleste (77%) av de som starter med et ledighetsproblem gjør overgang til jobb. Blant de som starter et helserelatert forløp eller sosialhjelpsforløp er det tilsvarende tallet rett i underkant av 50%. Bortimot 40% av de som starter med et helseproblem ender forløpet med overgang til uføretrygd, men det er også en relativt stor andel (10%) av de som starter med et sosialproblem som blir uføre. Av de som begynner med et sosialproblem er det nesten 1/3 som hverken får jobb, blir ufør eller går over på utdanning, disse klassifiseres i gruppen vi kaller utenfor arbeidsstyrken uten trygd. Mange (ca. 70%) av disse har noe inntekt, men inntekten er lavere enn 1,5 G og vil dermed ikke defineres som en jobbovergang. Merk at sum av antall måneder i hver tilstand ikke summerer seg til gjennomsnittlig varighet, dette fordi det i mange forløp er perioder med opphør av trygd/sosialhjelp. Blant ordinært ledige er det kun ca halvparten som mottar dagpenger; de som starter med ledighet har, i gjennomsnitt, 6,4 måneder som ordinært ledige hvorav 3,6 måneder omfatter utbetaling av dagpenger. I gruppen som starter med sosialhjelp er 1,2 av 3,4 måneder som ordinært ledig knyttet til dagpenger.

Tabell 3.1 Forløp som avsluttes i 2009. Noen hovedtall

	Starter med ledighet	Starter med et helseproblem	Starter med sosialhjelp
Månedsobservasjoner	968.529	837.089	282.130
Forløp	95.194	24.849	12.291
Varighetsfordeling (i %)			
Varighet < 3 måneder	32,3	6,3	25,0
Varighet 3 – 6 måneder	29,9	11,2	16,9
Varighet 7 – 12 måneder	16,6	14,3	13,1
Varighet 13 – 24 måneder	9,8	19,1	13,1
Varighet > 24 måneder	12,1	49,1	32,0
Gjennomsnittlig varighet (målt i antall måneder)	12,3	35,4	28,6
Gjennomsnittlig antall måneder i hver tilstand			
Sosialhjelp	0,6	0,4	9,5
Ordinært ledig (ordinære tiltaksdeltakere)	6,4 (0,9)	0,8 (0,1)	3,4 (1,0)
Dagpenger	3,6	0,4	1,2
AAP	1,2	23,7	5,7
Tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne	1,1	8,7	3,3
Andel (i %) kombinasjonsbrukere (dvs. kombinasjon av ledighet, helse- eller sosialproblem i samme forløp)	10,8	16,8	45,1
Andel (i %) som har oppbrukte sykepengere rettigheter		85,3	
Årsak til at forløp avsluttes			
Jobb	76,6	49,4	47,8
Kombinasjon av jobb og uføretrygd	0,3	11,6	0,5
Kun ufør	2,0	27,7	10,0
Utdanning	5,2	1,5	7,8
Død	0,4	2,9	1,7
Utvandret	1,8	0,6	2,6
Utenfor arbeidsstyrken uten trygd	13,7	6,4	29,4
Gjennomsnittlig yrkeserfaring (år med opptjente pensjonspoeng siste 25 år før start på forløp)	9,4	16,5	5,3
Aldersfordeling (i %) ved start av forløp			
Alder < 25	26,7	6,7	34,2
Alder 25 – 34	31,0	16,4	29,8
Alder 35 – 44	22,8	26,7	22,5
Alder 45 – 54	14,2	32,1	10,8
Alder 55 – 61	5,3	18,2	2,7
Gjennomsnittsalder	33,6	43,3	31,3
Andel (i %) kvinner	42,0	60,4	54,0
Utdanningsfordeling (i %)			
Grunnskole	31,1	31,2	53,7
Noe videregående	6,2	17,4	4,9
Fullført videregående	36,0	29,7	20,5
Høgskole/universitet	19,9	20,3	9,9
Ukjent utdanning	6,8	1,5	11,1
Immigranter fra OECD-land	9,4	5,7	5,7
Immigranter fra ikke-OECD-land	18,7	7,5	39,0

I tabell 3.2 beskrives kjennetegn ved langtidsforløp, dvs. forløp som varer mer enn 5 måneder. Langtidsforløp utgjør 48% av alle forløp som avsluttes i 2009; 39% av forløp som starter med ledighet, 83% av forløp som starter med et helseproblem og 58% av forløpene som starter med et sosialproblem. Naturlig nok er det langt flere kombinasjonsbrukere blant de lange forløpene; av de som starter med sosialhjelp er det over 70% som også er innom ledighet eller en helsereelatert tilstand.

Tabell 3.2 Langtidsforløp som avsluttes i 2009. Noen hovedtall

	Starter med ledighet	Starter med et helseproblem	Starter med sosialhjelp
Månedsobservasjoner	814.731	823.398	270.508
Forløp	36.651	20.502	7.152
Varighetsfordeling (i %)			
Varighet 7 – 12 måneder	43,0	17,4	22,5
Varighet 13 – 24 måneder	25,5	23,1	22,5
Varighet > 24 måneder	31,5	59,6	55,0
Gjennomsnittlig varighet (målt i antall måneder)	27,6	42,2	47,3
Gjennomsnittlig antall måneder i hver tilstand			
Sosialhjelp	1,6	0,5	14,9
Ordinært ledig (ordinære tiltaksdeltakere)	12,7 (2,0)	0,9 (0,2)	5,8 (1,7)
Dagpenger	7,4	0,4	2,0
AAP	3,2	28,1	9,8
Tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne	2,8	10,5	5,7
Andel (i %) kombinasjonsbrukere (dvs. kombinasjon av ledighet, helse- eller sosialproblem i samme forløp)	25,5	20,0	71,4
Andel (i %) som har oppbrukte sykepengerrettigheter		85,1	
Årsak til at forløp avsluttes			
Jobb	70,8	43,5	45,0
Kombinasjon av jobb og uføretrygd	0,8	12,9	0,7
Kun ufør	5,0	32,0	15,9
Utdanning	4,4	1,5	6,2
Død	0,8	2,7	2,6
Utvandret	1,7	0,6	2,6
Utenfor arbeidsstyrken uten trygd	16,7	6,7	27,1
Gjennomsnittlig yrkeserfaring (år med opptjente pensjonspoeng siste 25 år før start på forløp)	8,9	16,2	4,8
Aldersfordeling (i %) ved start av forløp			
Alder < 25	25,8	7,1	34,2
Alder 25 – 34	30,9	16,7	29,8
Alder 35 – 44	23,7	26,9	23,0
Alder 45 – 54	14,9	32,6	10,9
Alder 55 – 61	4,8	16,7	2,1
Gjennomsnittsalder	33,7	42,9	31,2
Andel (i %) kvinner	47,4	60,7	52,6
Utdanningsfordeling (i %)			
Grunnskole	37,2	32,6	55,5
Noe videregående	7,3	17,8	5,5
Fullført videregående	30,8	29,3	17,8
Høgskole/universitet	17,5	19,0	9,1
Ukjent utdanning	7,2	1,4	12,1
Immigranter fra OECD-land	7,7	5,7	4,8
Immigranter fra ikke-OECD-land	21,9	7,4	41,4

I tabell 3.3 ser vi nærmere på de som avslutter et forløp med uføretrygd i 2009. Ca 10 000 blir fullt ufør og i overkant av 3000 kombinerer jobb og uføretrygd. Merk at vi ikke fanger opp alle som blir uføre. Det er to hovedgrunner til det; for det første utelates personer som blir uføre etter 62-årsalder pga vår aldersbegrensning, for det andre er det flere (spesielt blant de eldste aldersgruppene) som blir uføre rett etter en periode med sykemelding. Nesten halvparten (48%) av de som avslutter et forløp i 2009 har vært gjennom flere forløp i løpet av perioden 1993 til 2000, i tabell 3.3 er det kun det siste forløpet vi ser på.

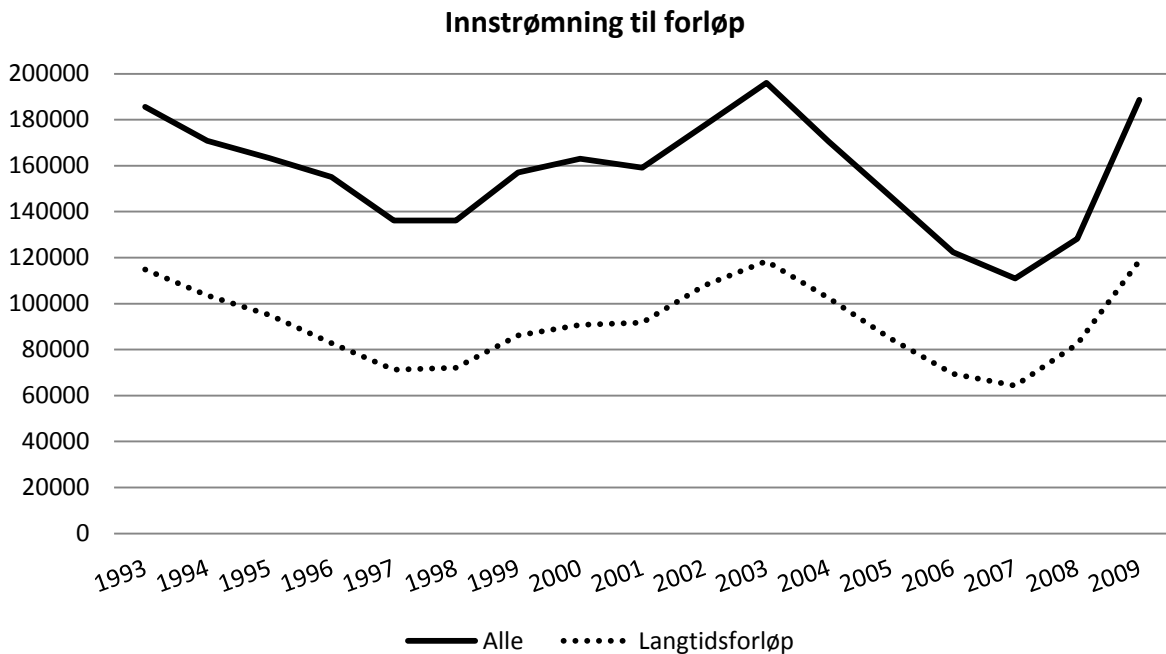
Tabell 3.3 viser at det er relativt store forskjeller på personer som ender opp med full uføretrygd sammenliknet med de som ender opp med å kombinere jobb og uføretrygd. Blant de som blir fullt uføre er det en større andel som starter med noe annet enn et helseproblem; 17% starter med ledighet og 12% starter med sosialhjelp. De fleste personer som blir uføre i 2009 har hatt en lang periode som NAV-bruker bak seg, spesielt gjelder dette personer som blir fullt uføre hvor gjennomsnittlig varigheter over 5 år (62 måneder) og 1/3 har hatt et forløp på over 6 år. Personer som etter avslutning av et forløp kombinerer jobb og uføretrygd sammenliknet med personer som blir fullt uføre har lengre yrkeserfaring, de er eldre, har lengre utdanning, og en stor overvekt (67%) er kvinner.

Tabell 3.3 Forløp som avsluttes med uføretrygd i 2009. Noen hovedtall

	Kombinasjon av jobb og uføretrygd etter avsluttet forløp	(Kun) ufør ved avsluttet forløp
Månedsobservasjoner	133.728	586.531
Forløp	3.238	9.982
Varighetsfordeling (i %)		
1-12 måneder	17,8	10,7
13-24 måneder	19,8	12,5
25-48 måneder	24,9	19,1
49-72 måneder	20,9	20,6
Mer enn 72 måneder	16,7	37,2
Gjennomsnittlig varighet (målt i antall måneder)	42,4	61,7
Gjennomsnittlig antall måneder i hver tilstand		
Sosialhjelp	0,3	5,2
Ordinært ledig (ordinære tiltaksdeltakere)	1,6 (0,2)	4,7 (0,6)
Dagpenger	1,0	2,5
AAP	32,6	40,1
Tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne	6,6	8,2
Andel (i %) kombinasjonsbrukere (dvs. kombinasjon av ledighet, helse- eller sosialproblem i samme forløp)	14,8	37,9
Andel (i %) som starter med:		
Ledighet	8,7	17,3
Helseproblem	89,5	70,6
Sosialproblem	1,9	12,1
Tilstand siste måned av forløpet		
Sosialhjelp	1,4	10,8
Ordinært ledig/tiltaksdeltakere	3,1	3,4
AAP	90,5	82,7
Tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne	5,1	3,1
Gjennomsnittlig yrkeserfaring	20,3	15,7
Aldersfordeling (i %) ved start av forløp		
Alder < 25	1,5	9,6
Alder 25 – 34	4,8	9,6
Alder 35 – 44	16,0	22,1
Alder 45 – 54	44,9	36,8
Alder 55 – 61	32,9	21,9
Gjennomsnittsalder	49,6	44,7
Andel (i %) kvinner	67,1	52,3
Utdanningsfordeling (i %)		
Grunnskole	28,2	44,5
Noe videregående	27,9	20,8
Fullført videregående	23,4	21,3
Høgskole/universitet	20,0	11,2
Ukjent utdanning	0,5	2,1
Immigranter fra OECD-land	3,5	4,6
Immigranter fra ikke-OECD-land	3,6	9,7

3.2 Innstrømning til nye forløp i perioden 1993-2009

Figur 3.1 viser total innstrømning til alle typer forløp i perioden 1993 til 2009. Figuren viser at det har vært stor variasjon i antall nystartede forløp fra år til år. I 1993 var det 186.000 nystartede forløp og fram til 1998 var det en jevn nedgang (136.000 i 1998). Deretter øker innstrømningen fram til den når en topp på 196.000 i 2003, påfølgende år er det en kraftig nedgang og i 2007 er det kun 111.000 nystartede forløp. I 2008 og 2009 øker innstrømningen; i 2009 er det hele 189.000 nye forløp.

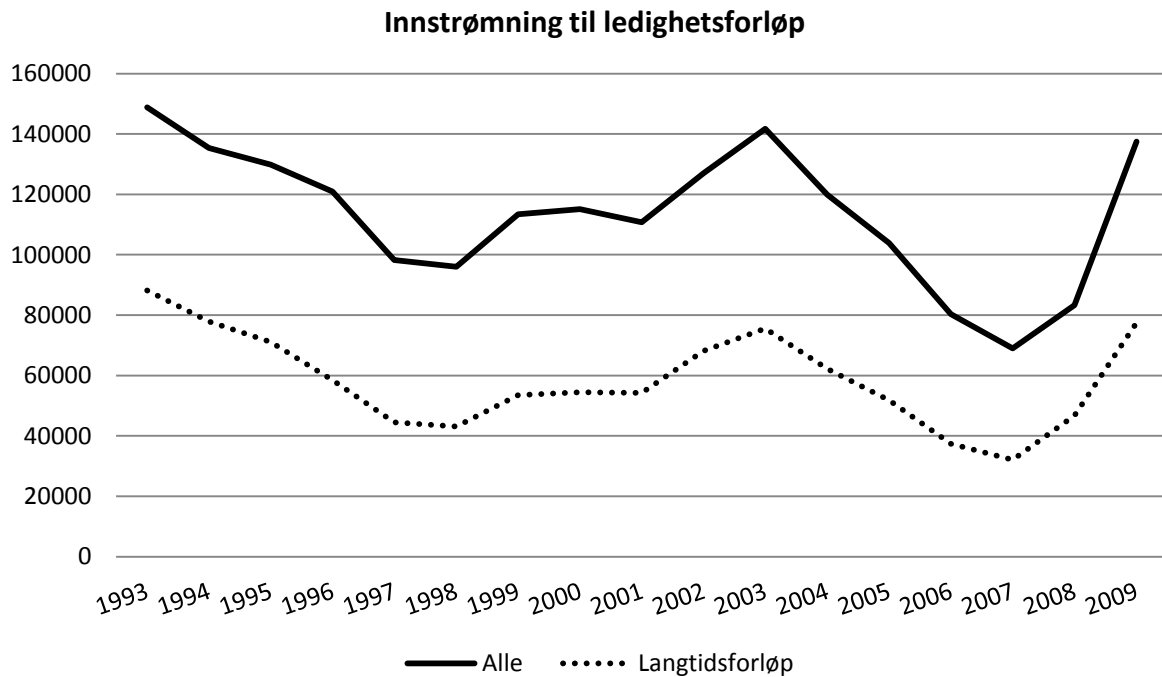

Figur 3.1: Antall nye forløp pr år.

I de neste figurene vises innstrømning etter startårsak. Figur 3.2 viser årlig innstrømning (totalt og blant langtidsforløp) til ledighet i perioden 1993-2009. Når det gjelder strømmer inn i forløp er ledighet den dominerende årsaksfaktoren. Avhengig av hvilket år vi ser på utgjør innstrømning til ledighet 60-80% av den totale innstrømningen og figur 3.1 vil i stor grad følge samme trend som figur 3.2. Fra 1993 til 1998 var det en sterk nedgang i antall nystartede ledighetsforløp (ca 149.000 i 1993 og 96.000 i 1998), fra 1999 til 2003 øker innstrømningen til ledighet (142.000 i 2003) for så å synke til 69.000 i 2007. I 2008 og 2009 slår finanskrisen inn og antall nye ledighetsforløp er 137.000 i 2009. Påbegynte langtidsforløp følger samme trend, men andelen langtidsforløp varierer med konjunktorene. I gjennomsnitt utgjør langtidsforløp halvparten av forløpene, men i gode tider er det lettere å komme ut av tilstanden og andelen langtidsforløp utgjør en mindre andel av forløpene. Eksempelvis er det

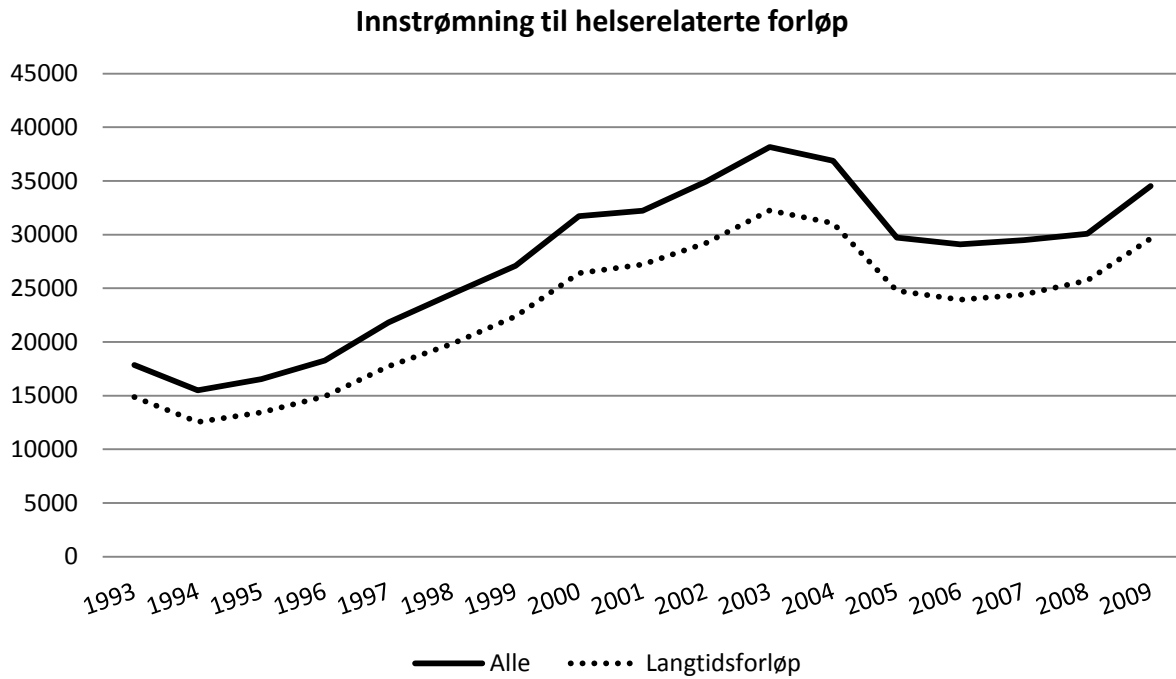

46% av de som starter med ledighet i 2007 som varer imer enn 5 måneder, mens det i 2009 er 56% av nystartede forløp som varer minst like lenge.

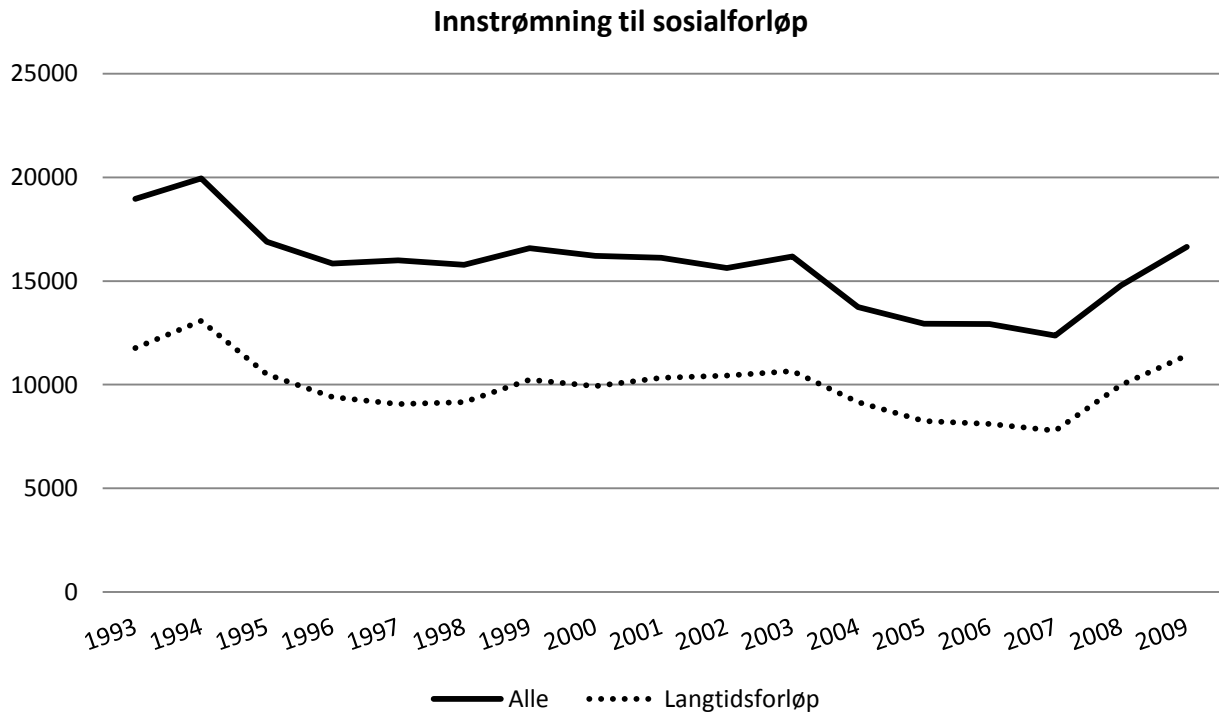
Figur 3.2: Nye ledighetsforløp pr år

Innstrømning til helserelaterte forløp i figur 3.3 følger et noe annet mønster enn innstrømning til ledighetsforløp. Med unntak av en liten nedgang fra 1993 til 1994 er det en jevn vekst fram til 2003 i antallet som påbegynner et helserelatert forløp; i 1994 er det 15.000 og i 2003 er det hele 38.000. I årene 2005-2008 holder det seg stabilt på ca 30.000 nystartede forløp, i 2009 er det en ny oppgang til 35.000. Andelen langtidsforløp utgjør 81-86% av alle påbegynte helserelaterte forløp.

Figur 3.3: Nye helserelaterte forløp pr år

Innenfor gruppen som starter med sosialhjelp har det vært færre svingninger, jf. figur 3.4. I 1993 og 1994 var antallet 19-20.000. I perioden 1995-2003 ligger antallet nye relativt konstant på 16-17.000, mens det minsker til 12.000 i 2007 for så å gå opp igjen til 17.000 i 2009.

Figur 3.4: Nye sosialforløp pr år

4. Endringer i trygde- og sosialhjelpsforløp ved innføring av NAV-reformen?

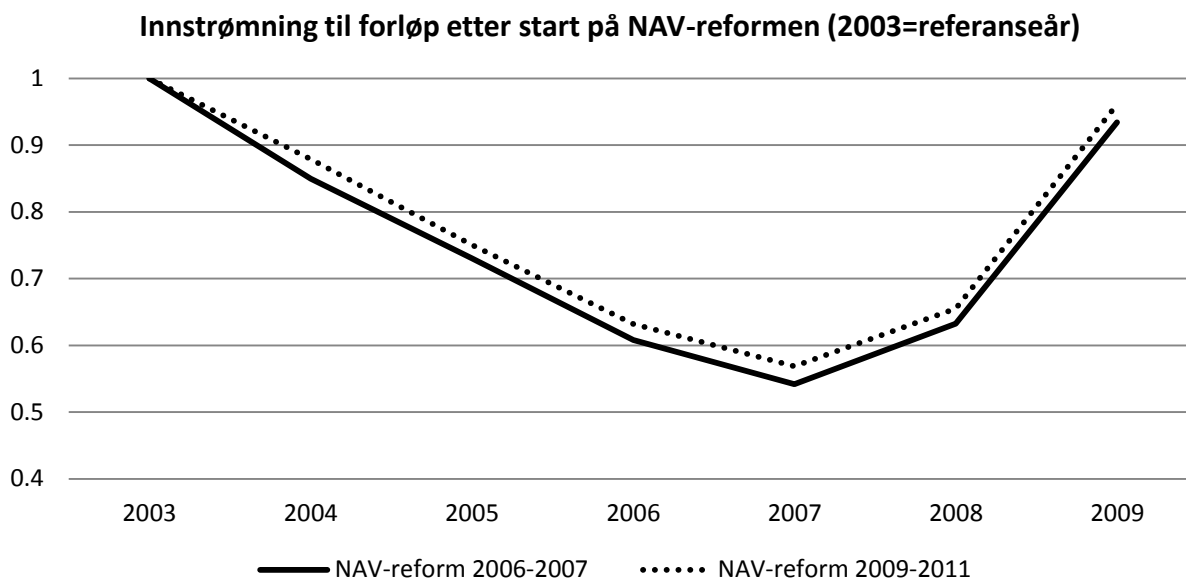
I dette kapitlet vil vi undersøke om det har skjedd noe med strukturen på forløpene i forbindelse med innføring av NAV-reformen. For lettere å kunne avdekke endringer har vi valgt å konsentrere oss om en begrenset tidsperiode.

4.1 Innstrømning til NAV: utvikling i antall nye brukere

Vi forventer egentlig ikke at NAV-reformen skal ha noen innvirkning på innstrømning til ytelsene. Når vi likevel velger å inkludere et kapittel om nettopp innstrømning har det det to årsaker. For det første er viktig å vite hvorvidt det har vært endringer i innstrømning fordi dette vil påvirke betingelsene (arbeidspresset) kontorene står overfor. For det andre kan det tenkes at NAV-reformen har påvirket saksbehandlingstid ved NAV-kontoret og dette kan f.eks. igjen gjøre at man registreres med andre ytelser enn man kvalifiserer for (f.eks. sosialhjelp i påvente av trygd) eller at ytelsene utbetales med en forsinkelse.

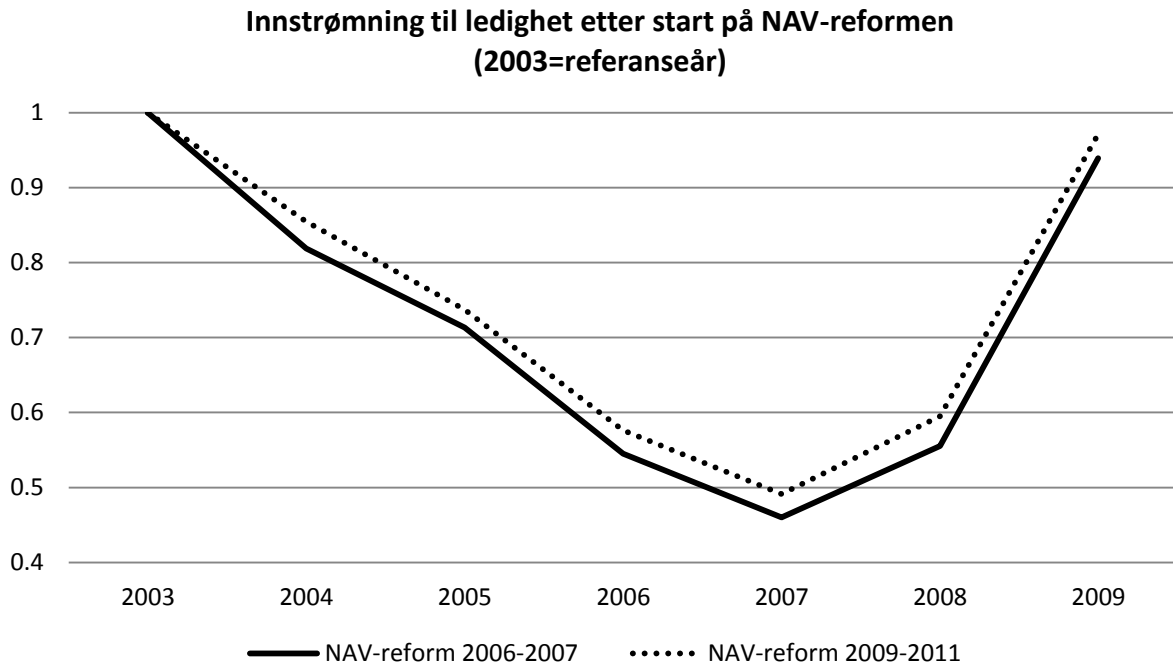
I figur 4.1 sammenlikner vi kommuner som har innført NAV-reformen tidlig (2006 og 2007) med kommuner som gjennomførte reformen relativt sent (2009, 2010 og 2011). År 2003 er

referanseår og innstrømningen er da satt lik 1, dette året antar vi at kommunene er upåvirket av NAV-reformen. Innstrømning til forløp er i stor grad påvirket av konjunktorene, men det er kun marginale forskjeller mellom kommuner som startet NAV-reformen tidlig sammenliknet med de som startet sent.

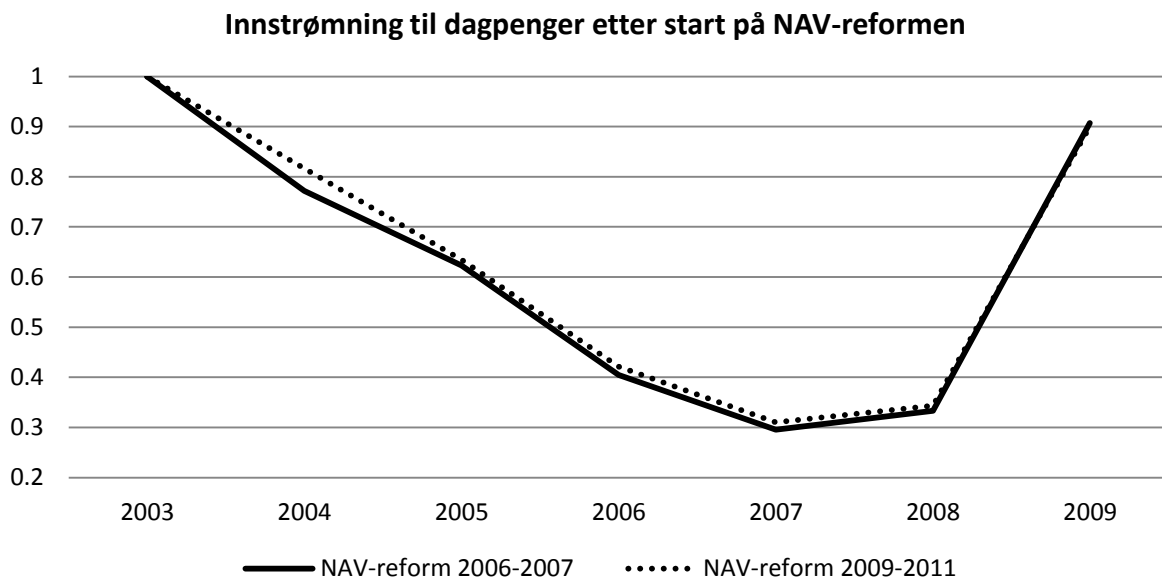
Figur 4.1: Antall nye forløp pr år i kontor med tidlig og sen NAV-etablering

Figur 4.2 viser innstrømning til ledighet. Innenfor denne gruppen er det små forskjeller blant de som bor i kommuner som startet NAV-reformen tidlig sammenliknet med de som startet sent.

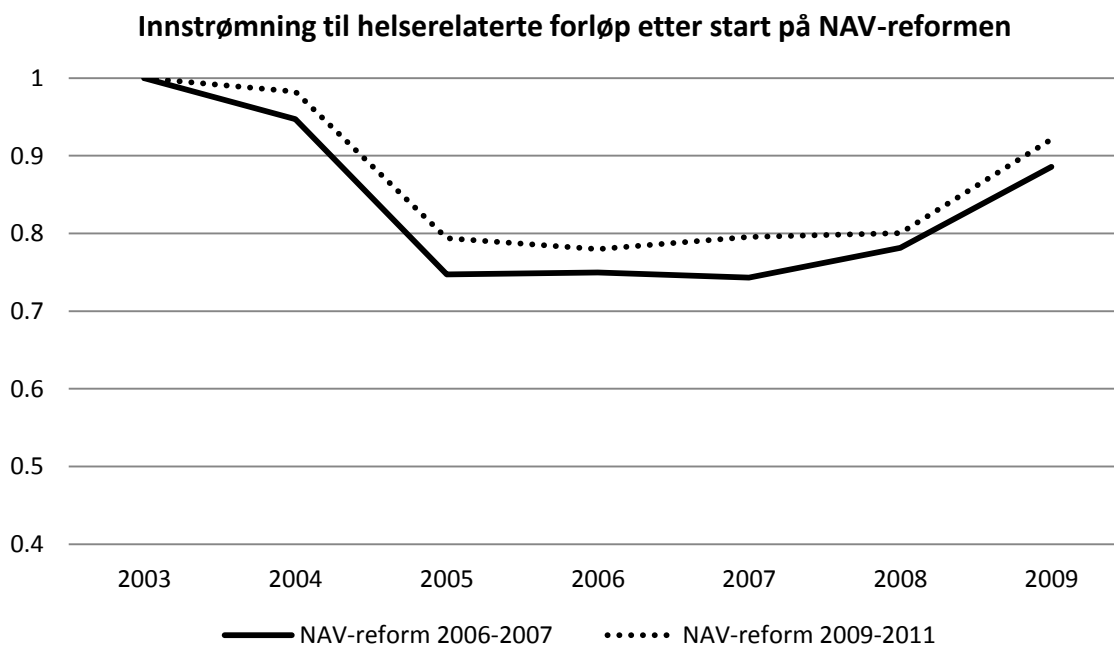
Figur 4.2: Antall nye ledighetsforløp pr år i kontor med tidlig og sen NAV-etablering

Siden vår definisjon av ledige ikke krever at en mottar dagpenger, og etableringen av NAV-kontor kan tenkes å påvirke saksbehandlingstiden for dagpenger, beskriver figur 4.3 innstrømming til dagpenger, altså en delmengde av figur 4.2. Vi ser at utviklingen i innstrømming til dagpenger er så godt som identisk i kommuner med tidlig og sen NAV-etablering.

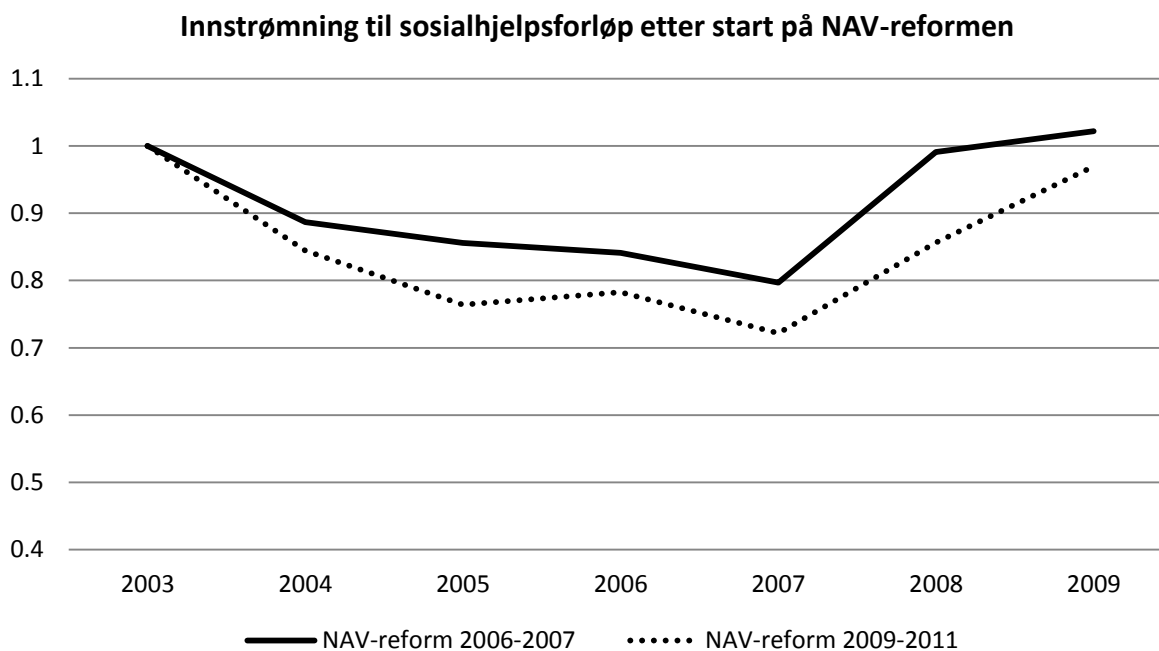
Figur 4.3: Antall nye dagpengemottakere pr år i kontor med tidlig og sen NAV-etablering

I figur 4.4, som viser nystartede helserelevante forløp, er det noe større forskjeller. Rundt reformtidspunktet (2006 og 2007) er det lavere innstrømning i kommuner som startet tidlig sammenliknet med kommuner som startet sent. Det kan dermed tyde på at NAV-reformen førte til en nedgang i tilgang til helserelevante forløp.

Figur 4.4: Antall nye helserelevante forløp pr år i kontor med tidlig og sen NAV-etablering

Figur 4.5 viser at det er flere som starter et sosialhjelpsforløp i forbindelse med innføring av NAV-reformen

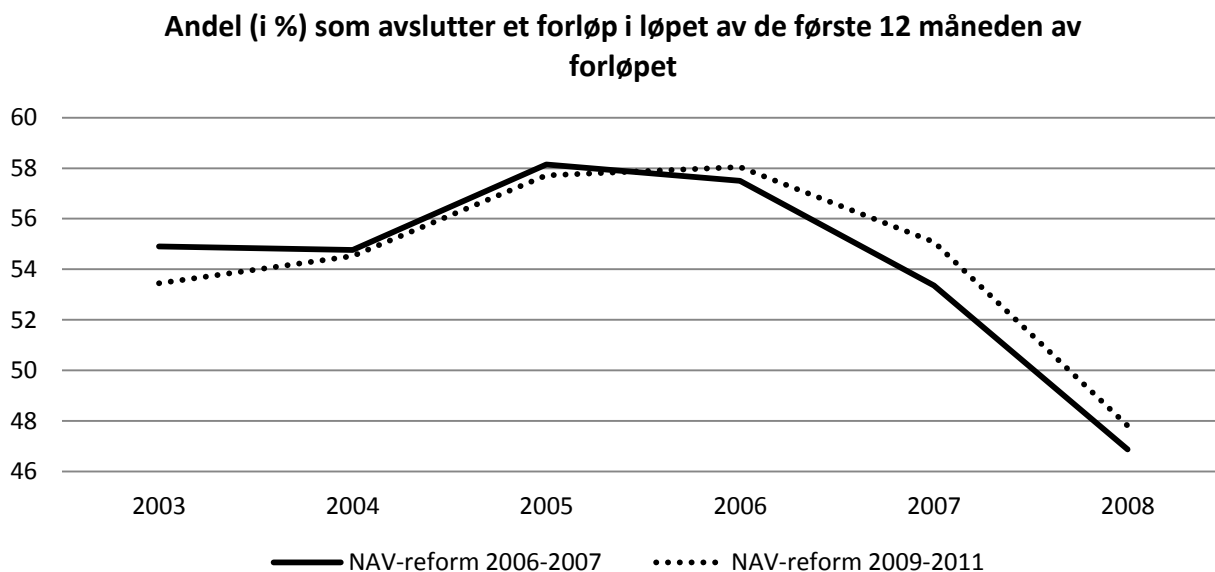

Figur 4.5: Antall nye sosialhjelpsforløp pr år i kontor med tidlig og sen NAV-etablering

NAV-reformen ser ikke ut til å ha påvirket total innstrømning i nevneverdig grad, men det ser ut til å være en dreining fra helserelaterte forløp til sosialhjelpsforløp. En mulig forklaring på dette kan være at det i forbindelse med etableringen av NAV-kontorene kunne oppstå kapasitetsproblemer knyttet til saksbehandling av trygdesøknader, og at enkelte som følge av dette fikk sosialhjelp i stedet for en helserelatert ytelse i en overgangsfase.

4.2 Utstrømning fra NAV

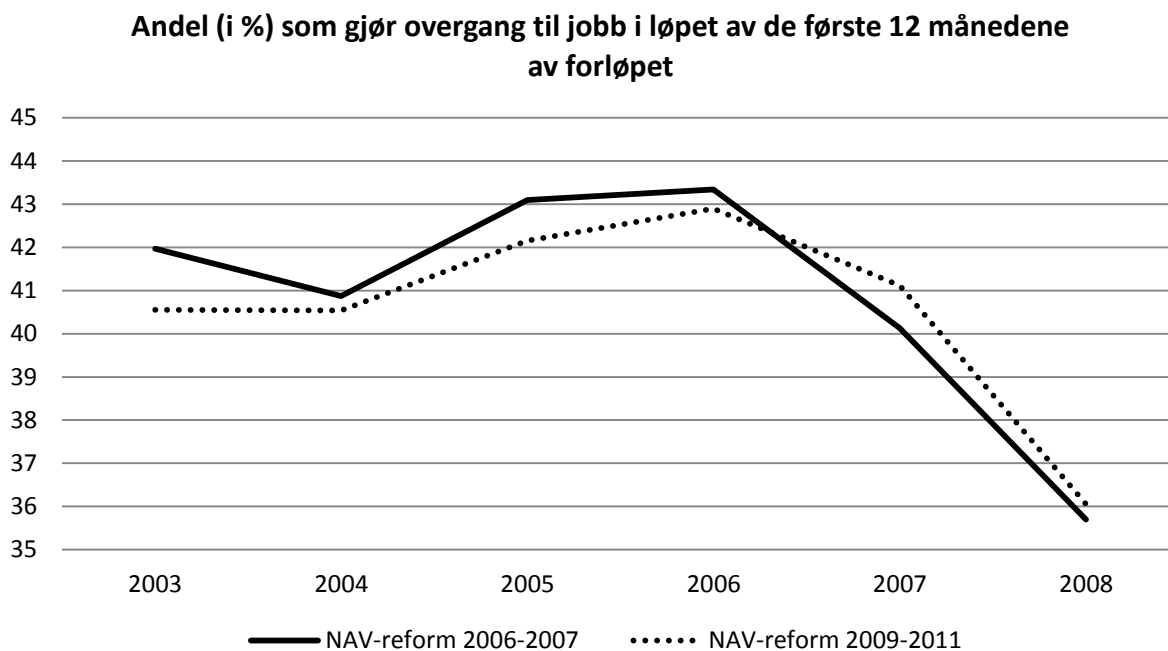
I dette avsnittet vil vi undersøke om NAV-reformen har hatt noen innvirkning på sannsynligheten for å avslutte et forløp. De neste figurene tar utgangspunkt i nystartede forløp og deres sannsynlighet for å bli avsluttet i løpet av de neste 12 månedene. Figur 4.6 viser at blant nystartede forløp i 2003 var det en høyere sannsynlighet for avslutning i løpet av det neste året blant personer som bodde i kommuner som gjennomførte NAV-reformen tidlig sammenliknet med de som startet sent. Etterhvert som NAV-reformen nærmer seg blir imidlertid bildet annerledes ved at det blir vanskeligere for de som bor i reformkommunene å komme seg ut av trygd/sosialhjelp.

Figur 4.6: Andel av pågående forløp som avsluttes i løpet av 12 mnd pr år, i kommuner med tidlig og sen NAV-etablering

Figur 4.7 antyder at årsaken til at bosatte i kommuner med tidlig NAV-etablering i mindre grad avslutter sine trygdeforløp er at de i mindre grad kommer seg ut i arbeid. Spørsmålet om NAV-reformens virkninger for overgang til arbeid er noe vi vender tilbake til i effektevalueringen.

Figur 4.7: Andel av pågående forløp som avsluttes med overgang til arbeid i løpet av 12 måneder pr år, i kommuner med tidlig og sen NAV-etablering

4.3 Overganger mellom ulike tilstander: Bevegelser ”på tvers”

Å samle de tre tidligere atskilte etatene under ett tak kan tenkes å ha ført til flere bevegelser ”på tvers” i systemet. Tabellene i dette avsnittet viser overganger mellom ulike tilstander innad i forløpet. I tabell 4.1 og 4.2 tar vi utgangspunkt i alle pågående forløp i 2005 og vi skiller igjen mellom de som bor i kommuner som iverksatte NAV-reformen tidlig (2006 og 2007) og de som iverksatte den sent (2009-2011). For å undersøke om det har vært endringer i overgangsmønsteret mellom ulike stønadstyper i forbindelse med innføring av NAV-reformen sjekker vi så de samme kommunene i 2008 (se tabell 4.3 og 4.4). Merk at vi her kun ser på bevegelser fra en kalendermåned til en annen *innad* i forløpet, og dermed ser bort fra den avsluttende overgangen ut av forløpet. I tillegg til overganger mellom ulike tilstander har vi en siste kolonne; opphør som NAV-bruker. Som omtalt i kapittel 2.1 vil personer som har mindre enn 12 måneders mellomrom mellom ulike stønadstyper være innenfor samme forløp. De kan likevel ha opphør i sin brukerrelasjon til NAV, enten som følge av kortvarig arbeid, manglende registrering, eller som følge av bortfall av en type stønad uten at en annen (ennå) har kommet til erstatning.

Tabell 4.1 viser at blant de som var på sosialhjelp en tilfeldig valgt måned i 2005 og som bodde i kommuner som innførte NAV-reformen tidlig er det 72,9% som forblir på sosialhjelp

neste kalendermåned. Videre vil 7,3% være ledig, 2,6% vil være på arbeidsavklaringspenger, 1,1% vil være på tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne og hele 16,2% vil ha opphør som NAV-bruker. Når det gjelder trygdeordningene er det langt flere som forblir i samme tilstand (andelen som ikke bytter tilstand fra en måned til en annen er markert med fete typer i tabellene), eksempelvis er det 91,2% av de som er ledige innværende måned som også er ledige måneden etter. Sammenlikner vi tabell 4.1 og 4.2 finner vi omtrent det samme overgangsmønsteret; m.a.o. var det i 2005 små forskjeller mellom de som startet NAV-reformen tidlig og de som startet NAV-reformen sent.

Tabell 4.3 og 4.4 viser de månedlige overgangene i 2008, hvor tabell 4.3 inneholder de som bor i kommuner som allerede har innført NAV-reformen og tabell 4.4 omfatter de som ikke er berørt av reformen.

Tabell 4.1 Månedlige overganger mellom ulike tilstander (i %) i 2005. Kommuner som etablerte NAV-kontoret i 2006 eller 2007.

		<i>Til</i>				
		Sosialhjelp	Ledig	AAP	Tiltak neds.arb.evne.	Opphør som NAV-bruker
<i>Fra</i>	Sosialhjelp	72,9	7,3	2,6	1,1	16,2
	Ledig	1,7	91,2	0,3	0,3	6,5
	AAP	0,3	0,6	93,2	4,3	1,7
	Tiltak neds.arb.evne.	0,4	0,4	6,4	91,6	1,2

Tabell 4.2 Månedlige overganger mellom ulike tilstander (i %) i 2005. Kommuner som innførte NAV-reformen i 2009, 2010 eller 2011.

		<i>Til</i>				
		Sosialhjelp	Ledig	AAP	Tiltak neds.arb.evne.	Opphør som NAV-bruker
<i>Fra</i>	Sosialhjelp	74,6	6,6	2,5	0,9	15,4
	Ledig	1,7	91,3	0,3	0,3	6,4
	AAP	0,3	0,6	93,2	4,3	1,6
	Tiltak neds.arb.evne.	0,5	0,4	6,7	91,3	1,2

Tabell 4.3 Månedlige overganger mellom ulike tilstander (i %) i 2008. Kommuner som innførte NAV-reformen i 2006 eller 2007.

		<i>Til</i>				
		Sosialhjelp	Ledig	AAP	Tiltak neds.arb.evne.	Opphør som NAV-bruker
<i>Fra</i>	Sosialhjelp	75,0	6,0	2,6	1,2	15,3
	Ledig	2,5	87,7	0,6	0,5	8,8
	AAP	0,3	0,4	95,3	2,6	1,5
	Tiltak neds.arb.evne.	0,4	0,3	6,4	91,6	1,3

Tabell 4.4 Månedlige overganger mellom ulike tilstander (i %) i 2008. Kommuner som innførte NAV-reformen i 2009, 2010 eller 2011.

		<i>Til</i>				
		Sosialhjelp	Ledig	AAP	Tiltak neds.arb.evne.	Opphør som NAV-bruker
<i>Fra</i>	Sosialhjelp	76,0	5,3	2,6	1,1	15,1
	Ledig	2,4	87,8	0,6	0,4	8,8
	AAP	0,3	0,5	95,1	2,7	1,6
	Tiltak neds.arb.evne.	0,5	0,3	6,6	91,3	1,3

Bare ved å studere tabellene er det vanskelig å se store endringer som følge av NAV-reformen. For å gjøre sammenligningen noe enklere har vi i tabell 4.5 beregnet ”forskjeller i forskjellen” mellom kommuner som gjennomfører NAV-reform tidlig og sent. Helt presist viser den for hver celle forskjellen mellom tidlige og sene NAV-kommuner i 2008 trukket fra den samme forskjellen i 2005.

Tabellen viser først og fremst at det er små endringer. Langs hoveddiagonalen, som viser sannsynligheten for at en fortsetter i samme tilstand som forrige måned, gitt at forløpet ikke avsluttes, er det så godt som ingen endringer.

I kolonnen til høyre vises endringen i sannsynligheten for opphør som NAV-bruker NAV-reformen hadde som en av mange målsetninger å redusere slike ”hull”. Våre beregninger kan tyde på at NAV-reformen faktisk har ført til en reduksjon i slike ”hull” med en endring i sannsynligheten for ”hull” på mellom 0 og 12% avhengig av tilstand.

Utover tallene markert med grått vil vi være forsiktig med å tolke prosentvise endringer da dette er relative endringer i svært små tall.

Tabell 4.5 Forskjell mellom tidlige og sene NAV-kommuner i 2008 fratrukket den samme forskjellen i 2005. Månedlige overganger mellom ulike tilstander (i %) i 2008. Kommuner som innførte NAV-reformen i 2009,2010 eller 2011. Endringene er målt i prosentpoeng. Prosent i parentes.

		<i>Til</i>				
		Sosialhjelp	Ledig	AAP	Tiltak neds.arb.evne.	Opphør somNAV- bruker
<i>Fra</i>	Sosialhjelp	0,7 (1%)	0 (0%)	-0,1 (-4%)	-0,1 (-9%)	-0,6 (-4%)
	Ledig	0,1 (6%)	0 (0%)	0 (0%)	0,1 (33%)	-0,1 (-2%)
	AAP	0 (0%)	-0,1 (-17%)	0,2 (0%)	-0,1 (-2%)	-0,2 (-12%)
	Tiltak neds.arb.evne.	0 (0%)	0 (0%)	0,1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)

I tabell 4.6 og 4.7 ser vi nærmere på bevegelsene rundt i NAV-systemet og fokuserer på langvarige forløp som har vart minst to år. I tabell 4.6 ser vi på de som starter et forløp i 2003 og i tabell 4.6 ser vi på de som starter i 2006 og igjen deler vi materialet i 2 grupper; de som bor i kommuner som startet med NAV-reformen tidlig (2006 og 2007) og de som startet sent (2009-2011). I tabell 4.6 skal ingen av gruppene være berørt av reformen, mens i tabell 4.7 vil gruppen som startet tidlig være berørt.

Tabell 4.6 viser at mange av de som starter i en tilstand også er innom andre tilstander i løpet av de første 24 månedene. Dette gjelder spesielt de som starter med et sosialproblem, hvor over halvparten også har vært ledig de første to årene, 28-29 prosent har vært på arbeidsavklaringspenger og ca 16 prosent har vært på tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne. Ser vi på andelen som har hatt opphør som NAV-bruker de første 24 månedene er det spesielt utbredt blant de som starter med sosialhjelp eller ledighet (henholdsvis 83-84 prosent og 74-75 prosent har hatt opphør), mens det er langt mindre vanlig blant de som starter med et helseproblem (her har kun 26 prosent hatt opphør). Ser vi på andelen som har hatt opphør av stønad gjelder det hele 94 prosent av de som starter med ledighet, noe som illustrerer at mange er registrert som ledige (og dermed blir definert som NAV-bruker) uten å motta dagpenger. Av de som er innom tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne i løpet av de første 24 månedene tar det omtrent 13 måneder fra start av forløp til tiltaket blir iverksatt blant de som starter med ledighet eller sosialhjelp, mens det tar 6-7 måneder for de som starter med et helseproblem.

Tabell 4.6 Hva skjer de første 24 månedene av et forløp? Ser på forløp som starter i 2003 og som varer minst 24 måneder						
	NAV-reform 2006-2007			NAV-reform 2009-2011		
	Starter med ledighet	Starter med helseproblem	Starter med sosialproblem	Starter med ledighet	Starter med helseproblem	Starter med sosialproblem
Antall forløp	8.874	6.170	2.015	14.058	8.981	3.056
Andel (i prosent) som har vært innom:						
Sosialhjelp	16,6	3,6	100,0	16,2	3,6	100,0
Ledighet/ordinært tiltak	100,0	7,9	54,0	100,0	7,7	52,3
AAP	10,1	93,3	28,2	9,5	94,5	29,1
Tiltak for personer m .neds. arb.evne	9,4	56,7	16,8	8,4	54,6	15,3
Gjennomsnittlig antall måneder på:						
Sosialhjelp	0,8	0,1	9,4	0,8	0,1	9,7
Ledighet/ordinært tiltak	16,2	0,5	4,2	16,3	0,6	4,1
AAP	0,7	14,7	3,0	0,7	15,2	3,2
Tiltak for personer m .neds. arb.evne	0,7	7,7	1,3	0,7	7,1	1,1
Andel (i prosent) som har hatt opphør som NAV-bruker (stønadsmottaker)						
	75,0	25,7	83,3	73,7	25,7	83,7
	(94,4)	(27,1)	(85,3)	(93,7)	(27,0)	(86,0)
Gjennomsnittlig antall måneder med opphør som NAV-bruker (stønadsmottaker)						
	7,5	3,7	7,4	7,4	3,8	7,2
	(9,7)	(3,9)	(8,2)	(9,7)	(4,0)	(8,0)
Gitt at man havner på tiltak for personer m neds arb.evne, hvor mange måneder etter start på forløp	13,2	6,4	13,0	13,0	6,9	13,3

Tabell 4.7 viser hva som skjer de første to årene for de som starter forløpet i 2006, underveis i forløpet vil alle som bor i kommuner som startet NAV-reformen tidlig bli berørt av reformen. De viktigste endringene fra forrige tabell er at andelen som er innom tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne har økt blant gruppene som starter med ledighet eller sosialhjelp. Samtidig er det en nedgang i andelen er på tiltak blant de som starter med et helseproblem. Gitt at man havner på tiltak starter tiltaket tidligere i forløpet for de som starter med ledighet. M.a.o. tyder det på at det ble satset mer på tiltak blant de som startet som ledige, til dels på bekostning av de som startet med et helseproblem. Når det gjelder kommuner som hadde

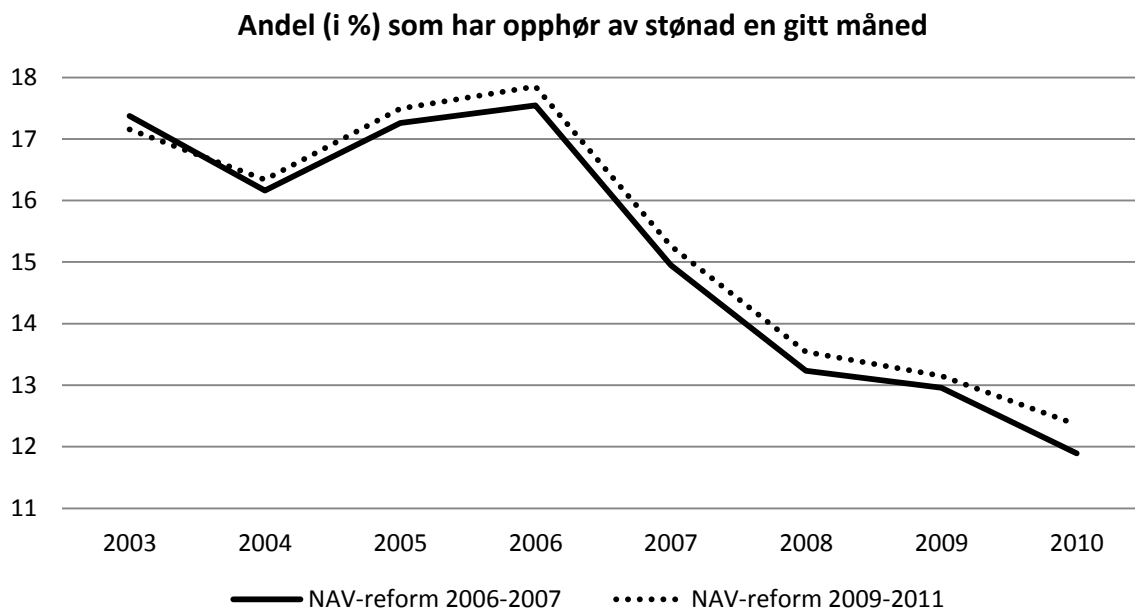
innført NAV-reformen sammenliknet med andre ser det ikke ut til å være vesentlige forskjeller.

Tabell 4.7 Hva skjer de første 24 månedene av et forløp? Ser på forløp som starter i 2006 og som varer minst 24 måneder						
	NAV-reform 2006-2007			NAV-reform 2009-2011		
	Starter med ledighet	Starter med helse-problem	Starter med sosial-problem	Starter med ledighet	Starter med helse-problem	Starter med sosial-problem
Antall forløp	3.934	4.394	1.354	6.056	6.603	2.175
Andel (i prosent) som har vært innom:						
Sosialhjelp	21,9	2,6	100,0	20,9	3,3	100,0
Ledighet/ordinært tiltak	100,0	6,1	48,8	100,0	6,2	45,8
AAP	24,7	96,4	30,0	27,1	95,6	32,1
Tiltak for personer m .neds. arb.evne	25,2	40,3	19,7	26,1	42,0	17,7
Gjennomsnittlig antall måneder på:						
Sosialhjelp	1,1	0,1	9,6	1,1	0,1	9,8
Ledighet/ordinært tiltak	12,5	0,3	3,2	12,4	0,3	3,1
AAP	2,0	17,8	3,0	2,2	17,5	3,4
Tiltak for personer m .neds. arb.evne	2,7	4,8	1,5	2,7	5,1	1,3
Andel (i prosent) som har hatt opphør som NAV-bruker (stønadsmottaker)						
	78,6	26,5	84,1	78,1	26,4	85,2
	(95,3)	(27,6)	(85,7)	(96,2)	(27,6)	(86,7)
Gjennomsnittlig antall måneder med opphør som NAV-bruker (stønadsmottaker)						
	7,3	3,5	7,9	7,3	3,6	7,5
	(10,3)	(3,8)	(8,7)	(10,2)	(3,8)	(8,3)
Gitt at man havner på tiltak for personer m neds arb.evne, hvor mange måneder etter start på forløp	9,4	7,6	12,4	9,8	7,8	13,1

4.4 "Hull" i stønadsmottak

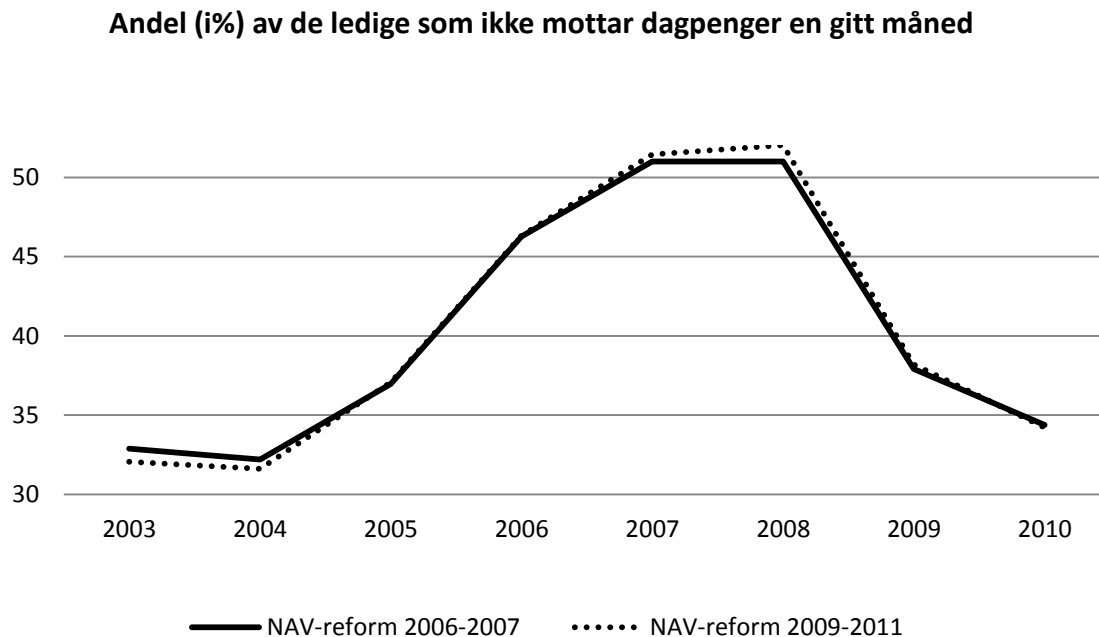
Å samle de ulike etatene under ett tak kunne tenkes å bedre samhandlingen mellom dem og blant annet føre til færre hull i stønadsmottak. Figur 4.8 følger opp funnet fra tabell 4.5 men der vi kun fokuserer på opphør av ytelsene. Måneder hvor en person er ordinært ledig uten å motta dagpenger defineres ikke som opphør som NAV-bruker, men det vil bli definert som opphør av stønad. Vi følger da alle pågående forløp og beregner andelen av de som har et midlertidig opphør av ytelser, altså måneder der personen ikke får en stønad. Slike opphør av

ytelser kan f.eks. skje fordi en bruker er på vei fra en ordning til en annen og utbetaling av den ”gamle” ytelsen slutter før den nye ”starter”. Vi ser at kommunene med tidlig og sen NAV-etablering utvikler seg temmelig likt i årene 2003-10 når det gjelder slike hull. Gledelig er det likevel at andelen med slike opphør ser ut til å falle over tid fra ca 17% til rundt 12”. Vi har derimot ikke grunnlag for å konkludere med at dette skyldes NAV-reformen.

Figur 4.8: Andel av NAV-brukere med ”hull” i stønadsmottak

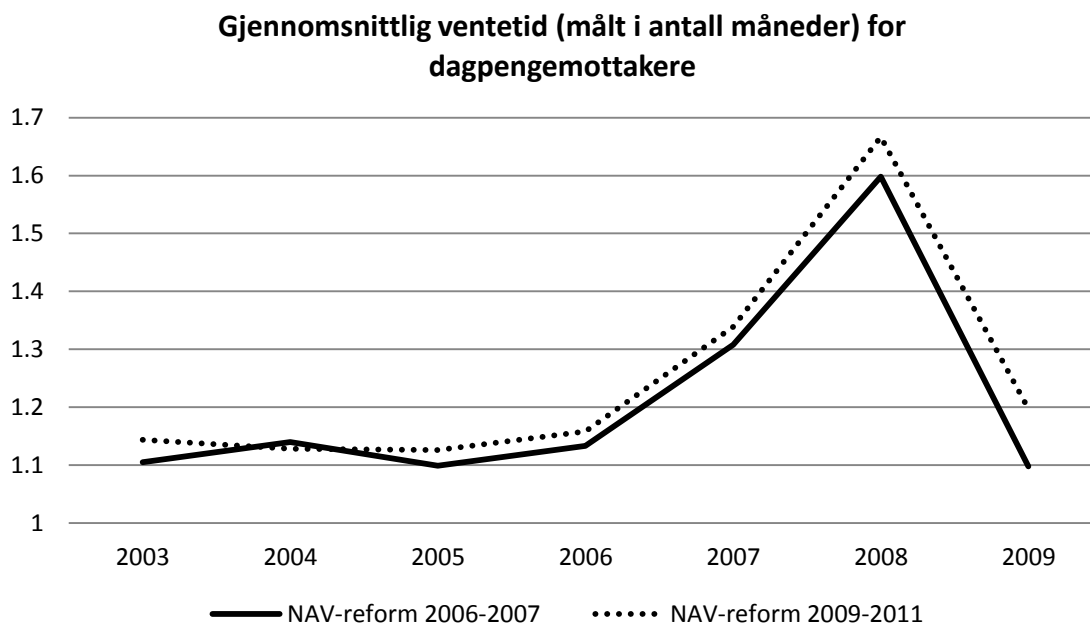
For arbeidsledige har vi også mulighet til å studere ventetid noe grundigere ved at vi kan sammenligne andelen registrerte ledige med andelen dagpengemottakere. Vi tenker oss da at endret saksbehandlingstid som følge av NAV-etablering gir seg utslag i at andelen ledige som faktisk mottar dagpenger også endres. Figur 4.9 viser nettopp denne andelen for 2003-10 delt i kommuner med tidlig og sen NAV-etablering. Som en kan se er det ikke mulig å spore noen virkninger av NAV-reformen i denne figuren. Vi ser derimot store endringer som følge av finanskrisen da nye arbeidsledige med dagpengerettigheter meldte seg hos NAV.

Figur 4.10: Andel av ledige som ikke mottar dagpenger.

Figur 4.10 vil reflektere både endringer i andelen ledige som ikke har krav på dagpenger og endret ventetid for utbetaling for dem med rettigheter. For å si noe mer om hvor lang tid det tar før dagpenger blir utbetalt har vi i figuren nedenfor tatt utgangspunkt i de som faktisk får utbetalt dagpenger i løpet av de første 12 månedene av forløpet. Figuren viser at det, i gjennomsnitt tar 1-1,6 måneder før utbetaling av dagpenger finner sted og at det var en kraftig økning i ventetid i 2007 og 2008. Det er likevel små forskjeller mellom de som innførte NAV-reformen tidlig og de som innførte den sent. Vi kan dermed slutte at lokal etablering av NAV neppe forårsaket denne økningen. Vi kan derimot ikke utelukke at saksbehandlingstiden nasjonalt økte som følge av reformen.

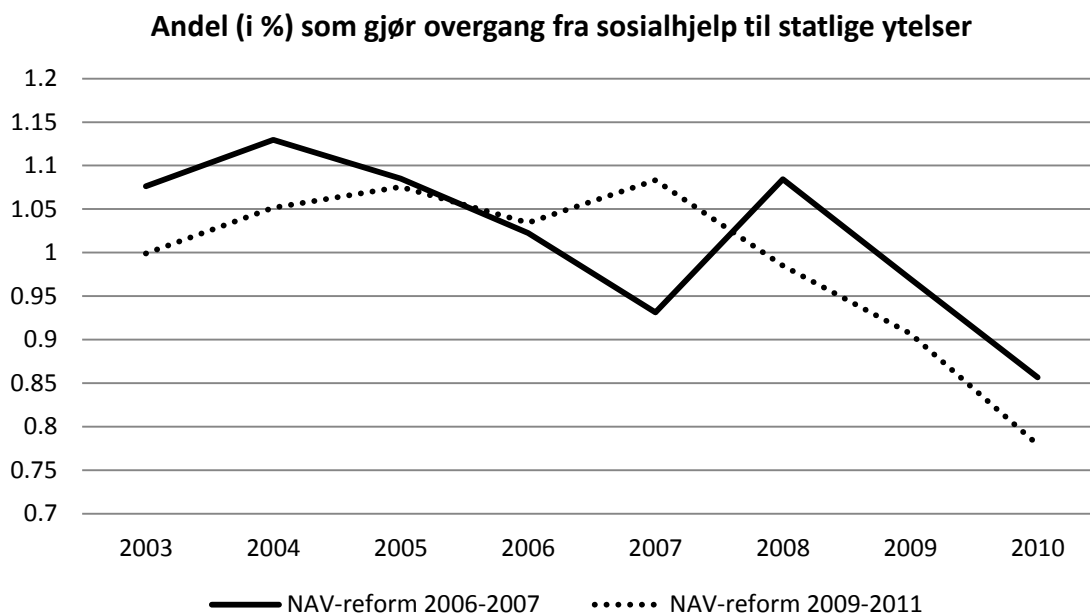

Figur 4.11: Gjennomsnittlig ventetid for dagpengemottakere

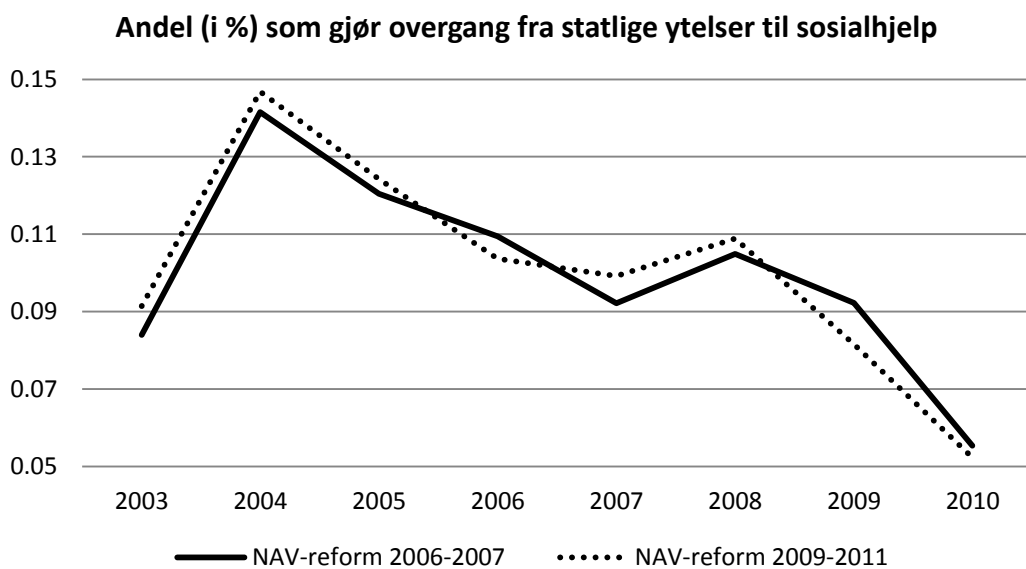
4.5 Overganger mellom kommunale og statlige ytelser

I de påfølgende figurene ser vi hvor mange som, fra en måned til en annen, beveger seg mellom trygdeytelser (finansiert av staten) og sosialhjelp (finansiert av kommunen). Figur 4.12 viser hvor stor andel (i %) som går fra sosialhjelp til statlige ytelser fra en måned til neste måned. Merk at vi her kun ser på personer som får statlige *ytelser* (ytelser fra Folketrygden) og ikke på personer som er ledige uten samtidig å motta dagpenger. En stor andel av de som mottar sosialhjelp får samtidig (samme måned) en ytelse fra Folketrygden, men i de to kommende figurene vil vi se bort fra dette, vi vil kun se på de som går fra en «ren» sosialhjelpsytelse til en «ren» statlig ytelse. Vi gjør dermed unntak fra definisjonene av forløp som er beskrevet i kapittel 2.1. Lenge før NAV-reformen ble innført (i 2003) var det en høyere andel som gikk fra sosialhjelp til trygdeytelser blant de som tilhørte en kommune som innførte reformen tidlig sammenliknet med de som innførte reformen sent (hhv 1 og 1,1%). Fra 2005 til 2007 er det en nedgang i andelen som går fra sosialhjelp til statlige ytelser, men nedgangen er størst i reformkommunene. I 2008 øker andelen som går til statlige ytelser en god del i kommuner som da har gjennomført NAV-reform. Vi er foreløpig usikre på hvordan vi skal tolke dette. Så langt ser vi lite tegn til en betydelig overflytting av utbetalinger fra kommunale til statlige ytelser, som en kanskje kunne frykte som en konsekvens av reformen.

Figur 4.12: Andel med overgang til statlige ytelser fra sosialhjelp

I figur 4.13 ser vi på de som går motsatt vei; nemlig fra statlige ytelser til sosialhjelp. Her ser det heller ikke ut til å være store endringer i forbindelse med innføring av NAV-reformen

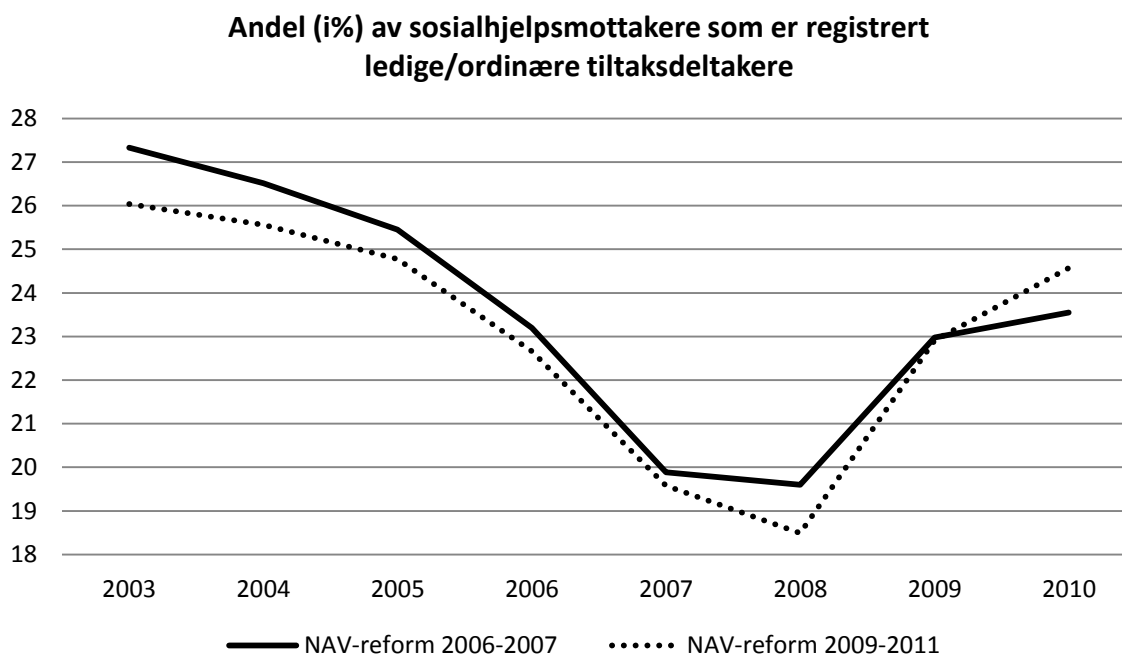

Figur 4.13: Andel som gjør overgang fra statlige ytelser til sosialhjelp

Det kan også tenkes at NAV-reformen har gjort det lettere å kombinere sosialhjelp med andre ytelser. I dette avsnittet vil vi se hvor mange som kombinerer sosialhjelp og ytelser fra Folketrygden i løpet av samme måned. Igjen vil vi avvike fra definisjonene omtalt i kapittel

2.1 hvor alle andre tilstander overskriver sosialhjelp og som innebærer at de vi hittil har fanget opp som sosialhjelpsmottakere mottar sosialhjelp som eneste ytelse.

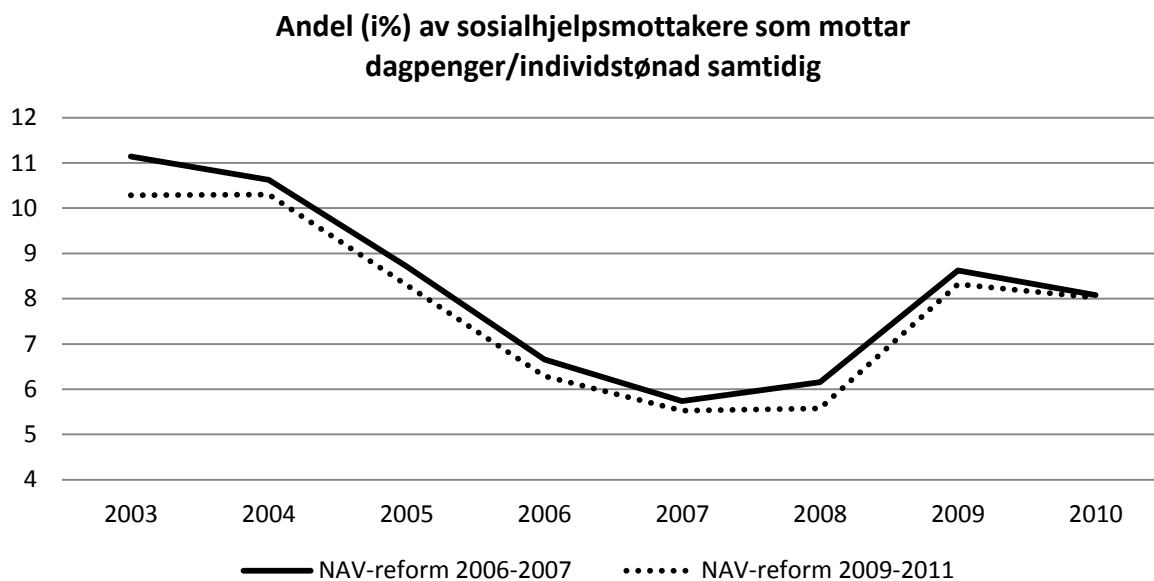
Figur 4.14 viser at det er en stor andel av sosialhjelpsmottakerne som samtidig er registrert ledig eller som ordinær tiltaksdeltaker, og andelen varierer med konjunktorene. I 2003 er det 26-28 % som er registrert ledig/på ordinært tiltak, mens det i 2007-2008 nådde en bunn på 19-20 %. Endringene ser i liten grad ut til å være knyttet til NAV-reformen

Figur 4.14: Andel sosialhjelpsmottakere som samtidig er registrert ledige/ordinære tiltaksdeltakere

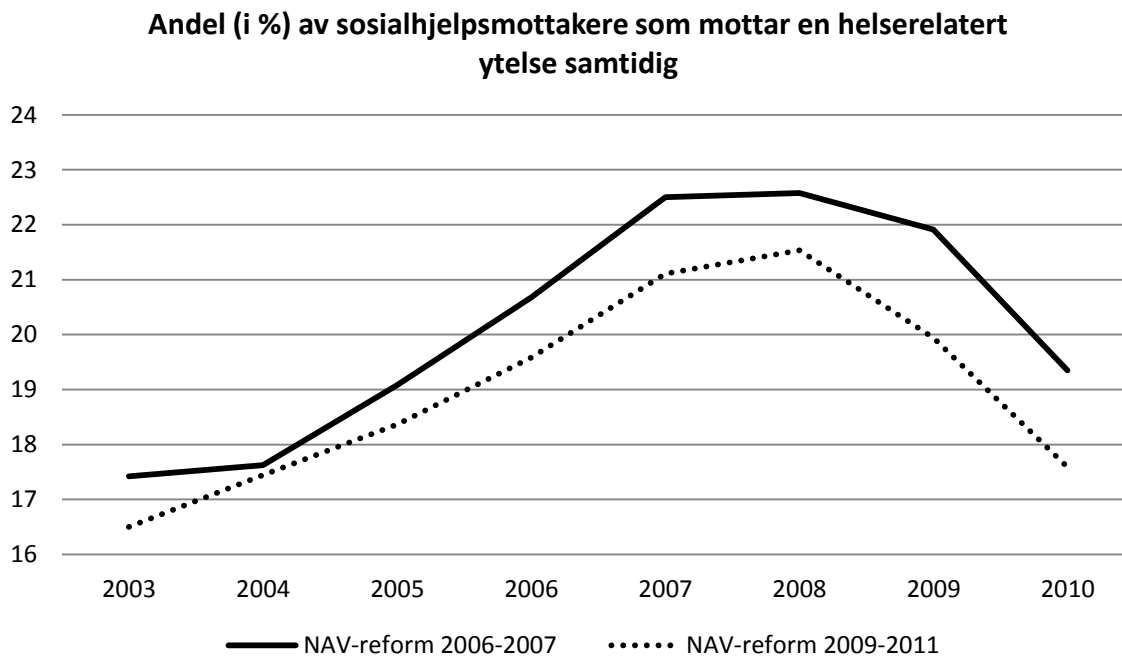
Langt fra alle som både mottar sosialhjelp og er registrert ledige får dagpenger. Det skyldes antakelig at mange i denne gruppen ikke er berettiget annen stønad enn sosialhjelp. Figur 4.15 viser at andelen som mottar dagpenger/individstønad⁶ i tillegg til sosialhjelp varierer fra 4,5-11%, men igjen ser det ikke ut til å være systematiske endringer i forbindelse med innføring av NAV-reformen

⁶ Vi antar at alle som er ordinære tiltaksdeltakere mottar individstønad eller annen stønad

Figur 4.15: Andel sosialhjelpsmottakere som samtidig mottar dagpenger/individstønad

Tilsvarende viser figur 4.16 andelen som mottar en helserelatert ytelse samtidig med mottak av sosialhjelp.

Figur 4.16: Andel sosialhjelpsmottakere som samtidig mottar en helserelatert ytelse

Andel som mottar enten en helserelatert ytelse eller dagpenger/individstønad ligger relativt konstant på 26-28 %. Om sosialhjelpsmottakere får dagpenger eller en helserelatert ytelse ser

ut til å avhenge av konjunkturer; i gode tider er det mange som mottar en helserelatert ytelse og i dårligere tider er det desto fler som mottar dagpenger eller individstønad. Andelen som kombinerer sosialhjelp med andre ytelser ser ikke ut til å være påvirket av NAV-reformen.

5. Konklusjon/oppsummering

Tidligere evalueringer av NAV-reformen (f.eks. Schreiner og Markussen, 2012) finner at reformen førte til reduserte overgangsrateer fra stønadsmottak til arbeid. Denne rapporten har ikke hatt som hovedformål å studere dette, men i den grad vi har gjort det, bekrefter våre funn tidligere resultater (se figur 4.6 og 4.7).

Formålet med denne rapporten har vært å beskrive hva som skjer mens man er NAV-bruker, det vi kaller et NAV-forløp. Vi har derfor undersøkt spesielt hvorvidt innføring av NAV-reformen har endret strukturelle trekk ved disse forløpene. Når det gjelder antall som starter et forløp ser det ikke ut til at NAV-reformen har hatt stor innvirkning, men det ser ut til å være en dreining fra helserelaterte forløp til sosialhjelpsforløp ved at flere starter et forløp med sosialhjelp i stedet for helserelaterte ytelser.

Vi finner ikke tegn til at NAV-reformen påvirket antall nye brukere, totalt sett. Det hadde vi heller ikke forventet. Derimot finner vi tegn til at NAV-reformen, trolig kun i en overgangsfase, påvirket *hvilke* ytelser brukerne startet med. Trolig på grunn av økt saksbehandlingstid for helserelaterte ytelser ser vi at innstrømmingen til disse ytelsene falt i kommuner som hadde gjennomført reformen mens innstrømmingen til sosialhjelp økte.

Vi finner i liten grad av reformen førte til flere bevegelser ”på tvers” i systemet, til tross for at dette burde være enklere ettersom alle tjenestene nå er samlet under ett tak. Når vi sammenligner data for før og etter NAV ser vi i og for seg endringer, spesielt at andelen som kommer på tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne øker for ledige og mottakere av sosialhjelp mens det faller for personer med helserelaterte ytelser. Det er derimot ikke holdepunkter for å knytte dette spesifikt til etablering av NAV-kontorene siden vi ser den samme utviklingen over tid i kommuner som ennå ikke hadde etablert NAV.

Vi finner tegn til at færre brukere opplever ”huller” i stønadsmottak. Det kan være mange kilder til slike hull, f.eks. når brukere går fra én støtteordning til en annen. Ventetid fra registrering til søknad om ytelse vil også gi slike hull. Vi finner at for ledige var det en markant økning i ventetid i 2008. Dette var også da antall nye ledige økte i forbindelse med

finanskrisen. Vi finner derimot ingen tegn til at den økte ventetiden kan knyttes til etablering av NAV. Tvert i mot finner vi, en liten nedgang i slike "hull" som følge av NAV-etablering, altså at færre personer opplever at stønaden uteblir en eller flere måneder i løpet av et NAV-forløp. Det er verdt å minne om at vår tolkning av NAV-reform, nemlig etablering av NAV-kontoret lokalt, er snever og at også kommuner som ikke hadde gjennomført NAV-reform kunne være påvirket i 2008. Vi kan derfor ikke utelukke at økningen i ventetid for dagpenger i 2008 skyldes NAV, men kun at den ikke er knyttet til lokal etablering av NAV-kontor.

Vi finner få eller ingen holdepunkter for at etableringen av NAV har ført til at flere går fra kommunale til statlige ytelser, ei heller at andelen som mottar sosialhjelp i tillegg til trygdeytelser er endret.

Satt litt på spissen: Fra våre data er det ikke lett å gjette seg til hvilke kommuner som har gjennomført NAV-reformen og hvilke som ikke har det. Mulige tolkninger av dette funnet er enten at NAV-reformen faktisk har hatt liten betydning for brukernes stønadsforløp eller at eventuelle effekter er knyttet til den bredere samordningsprosessen som har pågått parallelt innenfor hele arbeids- og velferdsområdet, slik at åpningen av selve NAV-kontorene har hatt underordnet betydning.

Referanser

Fevang, E., K. Røed, L. Westlie og T. Zhang (2004) *Veier inn i, rundt i og ut av det norske trygd- og sosialhjelpssystemet*. Rapport 6/2004 Frischsenteret.

Schreiner, R. og S. Markussen (2012) *NAV-reformen: «Færre i arbeid og lenger på trygd»*. Søkelys på arbeidslivet, Vol. 29 nr 1-2

Publikasjoner fra Frischsenteret

Alle publikasjoner er tilgjengelig i Pdf-format på : www.frisch.uio.no

Rapporter

1/2006	Finansiering av tros- og livssynssamfunn	Aanund Hylland
2/2006	Optimale strategier i et to-kvotesystem	Rolf Golombek, Cathrine Hagem, Michael Hoel
3/2006	Evaluering av tilskuddsordningen for organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne	Rolf Golombek, Jo Thori Lind
4/2006	Aetats kvalifiserings- og opplæringstiltak – En empirisk analyse av seleksjon og virkninger	Ines Hardoy, Knut Røed, Tao Zhang
5/2006	Analyse av aldersdifferensiert arbeidsgiveravgift	Gaute Ellingsen, Knut Røed
6/2006	Utfall av yrkesrettet attføring i Norge 1994-2000	Tyra Ekhaugen
7/2006	Inntektsfordeling og inntektsmobilitet – pensjonsgivende inntekt i Norge 1971-2003	Ola Lotherington Vestad
8/2006	Effektiv måloppnåelse En analyse av utvalgte politiske målsetninger	Nils-Henrik M. von der Fehr
9/2006	Sektoranalyser – Gjennomgang av samfunnsøkonomiske analyser av effektiviseringspotensialer for utvalgte sektorer	Finn R. Førsum
10/2006	Veien til uføretrygd i Norge	Elisabeth Fevang, Knut Røed
1/2007	Generisk bytte En økonometrisk studie av aktørenes og prisenes betydning for substitusjon	Vivian Almendingen
2/2007	Firm entry and post-entry performance in selected Norwegian industries	Ola Lotherington Vestad
1/2008	Er kommunesektoren og/eller staten lønnsledende? En sammenlikning av lønnsnivå for arbeidstakere i kommunal, statlig og privat sektor	Elisabeth Fevang, Steinar Strøm, Erik Magnus Sæther
2/2008	Tjenestepensjon og mobilitet på arbeidsmarkedet	Nina Skrove Falch
3/2008	Ressurser i grunnskole og videregående opplæring i Norge 2003-2007	Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum
4/2008	Norms and Tax Evasion	Erling Barth, Alexander W. Cappelen
1/2009	Revelation of Tax Evasion by Random Audits. Report on Main Project, Part 1	Erling Eide, Harald Goldstein, Paul Gunnar Larssen, Jack-Willy Olsen
2/2009	Øre for læring – Ressurser i grunnskole og	Torbjørn Hægeland, Lars J.

	videregående opplæring i Norge 2003-2008	Kirkebøen, Oddbjørn Raaum
3/2009	Effekter på arbeidstilbudet av pensjonsreformen	Erik Hernæs, Fedor Iskhakov
1/2010	Revelation of Tax Evasion by Random Audits. Report on Main Project, Part 2	Anders Berset, Erling Eide, Harald Goldstein, Paul Gunnar Larssen, Jack-Willy Olsen
2/2010	Effektivitets- og produktivitetsanalyser på StatRes-data	Dag Fjeld Edvardsen, Finn R. Førund, Sverre A.C. Kittelsen
3/2010	Utdannings- og arbeidskarrierer hos unge voksne: Hvor havner ungdom som slutter skolen i ung alder?	Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum, Knut Røed, Hege Marie Gjefsen
4/2010	Effekter av krav om forsørgelseevne ved familiegjenforening	Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum
5/2010	Produktivitet i skatteetaten 2006-2009 med regioner som enhet	Finn R. Førund, Sverre A.C. Kittelsen
1/2011	Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge	Bernt Bratsberg, Knut Røed, Oddbjørn Raaum
1/2012	NAV-refomen: Flere i arbeid – færre på trygd?	Ragnhild Schreiner
2/2012	Privatization of the absenteeism scheme: Experiences from the Netherlands	Julia van den Bemd, Wolter Hassink
1/2013	Til, fra og mellom inntektssikringsordninger – før og etter NAV	Elisabeth Fevang, Simen Markussen, Knut Røed

Arbeidsnotater

1/2006	Costs and coverage of occupational pensions	Erik Hernæs, Tao Zhang
2/2006	Inntektsfordelingen i Norge, og forskjellige årsaker til ulikheter i pensjonsgivende inntekt	Ola Lotherington Vestad
3/2006	The Wage Effect of Computer-use in Norway	Fitwi H. Wolday
1/2007	An evaluation of the labour market response of eliminating the retirement earnings test rule	Erik Hernæs, Zhiyang Jia
1/2008	LIBEMOD 2000 - LIBeralisation MODel for the European Energy Markets: A Technical Description	F.R. Aune, K.A. Brekke, R. Golombek, S.A.C. Kittelsen, K.E. Rosendahl
2/2008	Modelling Households in LIBEMOD 2000 - A Nested CES Utility Function with Endowments	Sverre Kittelsen
3/2008	Analyseopplegg for å kunne male om reorganisering av skatteetaten fører til en mer effektiv ressursbruk	Finn R. Førund, Sverre A.C. Kittelsen
4/2008	Patenter i modeller med teknologisk vekst – en	Helge Berglann

	litteraturoversikt med vekt på klimapolitikk	
5/2008	The R&D of Norwegian Firms: an Empirical Analysis	Anton Giulio Manganelli
1/2009	An Informal Care Leave Arrangement – An Economic Evaluation	Kebebew Negera
1/2010	Job Reallocation and Labour Mobility among Heterogeneous Firms in Norway	Dan Li
1/2011	Job changes, wage changes, and pension portability	Erik Hernæs, John Piggott, Ola L. Vestad, Tao Zhang
2/2011	Sickness and the Labour Market	John Treble

Memoranda

Serien publiseres av Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, i samarbeid med Frischsenteret. Listen under omfatter kun memoranda tilknyttet prosjekter på Frischsenteret. En komplett oversikt over memoranda finnes på <http://www.oekonomi.uio.no/memo/>.

1/2006	The Determinants of Occupational Pensions	Erik Hernæs, John Piggott, Tao Zhang, Steinar Strøm
4/2006	Moving between Welfare Payments. The Case of Sickness Insurance for the Unemployed	Morten Henningsen
6/2006	Justifying Functional Forms in Models for Transitions between Discrete States, with Particular Reference to Employment-Unemployment Dynamics	John Dagsvik
15/2006	Retirement in Non-Cooperative and Cooperative Families	Erik Hernæs, Zhiyang Jia, Steinar Strøm
16/2006	Early Retirement and Company Characteristics	Erik Hernæs, Fedor Iskhakov and Steinar Strøm
20/2006	Simulating labor supply behavior when workers have preferences for job opportunities and face nonlinear budget constraints	John K. Dagsvik, Marilena Locatelli, Steinar Strøm
21/2006	Climate agreements: emission quotas versus technology policies	Rolf Golombek, Michael Hoel
22/2006	The Golden Age of Retirement	Line Smart Bakken
23/2006	Advertising as a Distortion of Social Learning	Kjell Arne Brekke, Mari Rege
24/2006	Advertising as Distortion of Learning in Markets with Network Externalities	Kjell Arne Brekke, Mari Rege
26/2006	Optimal Timing of Environmental Policy; Interaction Between Environmental Taxes and Innovation Externalities	Reyer Gerlagh, Snorre Kverndokk, Knut Einar Rosendahl
3/2007	Corporate investment, cash flow level and market	B. Gabriela Mundaca, Kjell

	imperfections: The case of Norway	Bjørn Nordal
4/2007	Monitoring, liquidity provision and financial crisis risk	B. Gabriela Mundaca
5/2007	Total tax on Labour Income	Morten Nordberg
6/2007	Employment behaviour of marginal workers	Morten Nordberg
9/2007	As bad as it gets: Well being deprivation of sexually exploited trafficked women	Di Tommaso M.L., Shima I., Strøm S., Bettio F.
10/2007	Long-term Outcomes of Vocational Rehabilitation Programs: Labor Market Transitions and Job Durations for Immigrants	Tyra Ekhaugen
12/2007	Pension Entitlements and Wealth Accumulation	Erik Hernæs, Weizhen Zhu
13/2007	Unemployment Insurance in Welfare States: Soft Constraints and Mild Sanctions	Knut Røed, Lars Westlie
15/2007	Farrell Revisited: Visualising the DEA Production Frontier	Finn R. Førsum, Sverre A. C. Kittelsen, Vladimir E. Krivonozhko
16/2007	Reluctant Recyclers: Social Interaction in Responsibility Ascription	Kjell Arne Brekke , Gorm Kipperberg, Karine Nyborg
17/2007	Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries	O. Raaum, B. Bratsberg, K. Røed, E. Österbacka, T. Eriksson, M. Jäntti, R. Naylor
18/2007	Pennies from heaven - Using exogenous tax variation to identify effects of school resources on pupil achievement	Torbjørn Hægeland, Oddbjørn Raaum and Kjell Gunnar Salvanes
19/2007	Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance	Simen Markussen
1/2008	Is electricity more important than natural gas? Partial liberalization of the Western European energy markets	Kjell Arne Brekke, Rolf Golombek, Sverre A.C. Kittelsen
3/2008	Dynamic programming model of health and retirement	Fedor Ishakov
8/2008	Nurses wanted. Is the job too harsh or is the wage too low?	M. L. Di Tommaso, Steinar Strøm, Erik Magnus Sæther
10/2008	Linking Environmental and Innovation Policy	Reyer Gerlagh, Snorre Kverndokk, Knut Einar Rosendahl
11/2008	Generic substitution	Kari Furu, Dag Morten Dalen, Marilena Locatelli, Steinar Strøm
14/2008	Pension Reform in Norway: evidence from a structural dynamic model	Fedor Iskhakov
15/2008	I Don't Want to Hear About it: Rational Ignorance among Duty-Oriented Consumers	Karine Nyborg

21/2008	Equity and Justice in Global Warming Policy	Snorre Kverndokk, Adam Rose
22/2008	The Impact of Labor Market Policies on Job Search Behavior and Post-Unemployment Job Quality	Simen Gaure, Knut Røed, Lars Westlie
24/2008	Norwegian Vocational Rehabilitation Programs: Improving Employability and Preventing Disability?	Lars Westlie
25/2008	The Long-term Impacts of Vocational Rehabilitation	Lars Westlie
28/2008	Climate Change, Catastrophic Risk and the Relative Unimportance of Discounting	Eric Nævdal, Jon Vislie
29/2008	Bush meets Hotelling: Effects of improved renewable energy technology on greenhouse gas emissions	Michael Hoel
7/2009	The Gate is Open: Primary Care Physicians as Social Security Gatekeepers	Benedicte Carlsen, Karine Nyborg
9/2009	Towards an Actuarially Fair Pension System in Norway	Ugo Colombino, Erik Hernæs, Marilena Locatelli, Steinar Strøm
13/2009	Moral Concerns on Tradable Pollution Permits in International Environmental Agreements	Johan Eyckmans, Snorre Kverndokk
14/2009	Productivity of Tax Offices in Norway	Finn R. Førsund, Dag Fjeld Edvardsen, Sverre A.C. Kittelsen, Frode Lindseth
19/2009	Closing the Gates? Evidence from a Natural Experiment on Physicians' Sickness Certification	Simen Markussen
20/2009	The Effectss of Sick-Leaves on Earnings	Simen Markussen
25/2009	Labour Supply Response of a Retirement Earnings Test Reform	Erik Hernæs, Zhiyang Jia
2/2010	Climate Policy without Commitment	Rolf Golombek, Mads Greaker, Michael Hoel
13/2010	Is there a green paradox	Michael Hoel
14/2010	OLS with Multiple High Dimensional Category Dummies	Simen Gaure
19/2010	Cutting Costs of Catching Carbon Intertemporal effects under imperfect climate policy	Michael Hoel, Sverre A.C. Kittelsen
20/2010	Identifying Trend and Age Effects in Sickness Absence from Individual Data: Some Econometric Problems	Erik Biørn

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

**Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
Fax: 22958825
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no**